

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ
FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Vojtěch Žvak

Analýza textů o sv. Filipovi Neri
v českém prostředí

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Obor: Katolická teologie

OLOMOUC 2018

Prohlašuji, že diplomovou práci jsem vypracoval samostatně za použití literárních zdrojů uvedených v závěru práce.

V Olomouci dne 13. dubna 2018.

Vojtěch Žvak

Diplomová práce pod vedením doc. Dr. Michala Altrichtra, Th.D. byla napsána v rámci projektu IGA (IGA_CMTF_2018_005 (SPP 436100255): *Teologické impulsy pontifikátu papeže Františka Velehradské dialogy 2018*) na Katedře pastorální a spirituální teologie.

Děkuji otci doc. Dr. Michalu Altrichtrovi, Th.D., mému vedoucímu, za trpělivost a obětavost při vedení práce. Také bych rád za pomoc poděkoval otci Mgr. Janu Koblížkovi Th.D., Ondrovi Talašovi a Janu Slepíčkovi. Nakonec děkuji každému, kdo se podílel na formování mé víry.

Obsah

ÚVOD	7
1 METODOLOGICKÉ VYMEZENÍ	9
2 BAZÁLNÍ ŽIVOTOPISNÉ ÚDAJE	14
3 PREZENTACE VYBRANÝCH TEXTŮ	17
3.1 SAMOSTATNÉ TEXTY.....	17
3.1.1 <i>Filip Neri: nakažlivá radost</i>	17
3.1.2 <i>Novéna ke sv. Filipu Neri</i>	26
3.1.3 <i>Stanovy a všeobecný statut konfederace oratoria sv. Filipa Neri</i>	33
3.1.4 <i>Svatý Filip Neri</i>	38
3.1.5 <i>Svatý Filip Neri apoštol mládeže a reformátor Říma</i>	44
3.2 TEXTY, KTERÉ JSOU SOUČÁSTÍ ALMANACHŮ.....	57
3.2.1 <i>Encyklopedie řádů</i>	57
3.2.2 <i>Italská cesta</i>	60
3.2.3 <i>Kniha svatých</i>	62
3.2.4 <i>Rok se svatými</i>	63
3.2.5 <i>Slovník křesťanské kultury</i>	64
3.2.6 <i>Slovník křesťanských mystiků</i>	64
3.2.7 <i>Slovník svatých</i>	65
3.2.8 <i>Svatí církevního roku</i>	66
3.2.9 <i>Svatí na každý den</i>	66
3.2.10 <i>Šli se silou stále větší</i>	67
3.2.11 <i>Tiší buřiči Boží</i>	68
3.2.12 <i>V jednom společenství</i>	71
3.2.13 <i>Velká kniha světců</i>	72
3.3 NOVINOVÉ ČLÁNKY	73
3.3.1 <i>Bratři, kdy začneme být dobří?</i>	73
3.3.2 <i>Filip Neri – světec veselý</i>	74
3.3.3 <i>Svatý Filip Neri a humor</i>	74
3.4 DALŠÍ ZDROJE	76
3.4.1 <i>Filmy</i>	76
3.4.2 <i>Církevní dokumenty a liturgické texty</i>	76
3.4.3 <i>Kvalifikační práce</i>	77
3.4.4 <i>Další</i>	78
4 TEOLOGICKÉ SHRNUÍ	80

ZÁVĚR	83
ANOTACE	85
LITERATURA	86
PERIODIKA:.....	90
KVALIFIKAČNÍ PRÁCE:.....	90
INTERNETOVÉ ZDROJE:.....	91
PŘÍLOHY	92
PŘÍLOHA 1: LITURGICKÉ TEXTY TÝKAJÍCÍ SE SV. FILIPA NERI	92
<i>Breviář</i>	92
<i>Misál</i>	93
PŘÍLOHA 2: DALŠÍ TEXTY	94
<i>Kardinál Dietrichstein o setkání se svatým Filipem Neri</i>	94

Úvod

Filip Neri byl svatořečen spolu s Ignácem z Loyoly, Františkem Xaverským, Terezií z Avily a Izidorem z Madridu, a to 12. 3. 1622. Obyvatelé Říma údajně tuto kanonizaci komentovali hláškou: „Dnes byli svatořečeni čtyři Španělé a jeden světec.“

Myslím, že i tento příklad vyjevuje to, co mne na Filipovi vždy přitahovalo. Nadhled, který se v tomto případě projevuje schopností laskavě poškádlit vtipnou hláškou svého bližního. Jak je patrné z příkladu, lehkost a nadhled světec dokázal předávat i těm, kteří ho následovali. Filip Neri nás vede k Bohu, k lásce, ke společenství a ke svatosti s podivuhodnou jednoduchostí a snadností. Mezi mnoha úsměvy se semínku víry dostává prostředí, ve kterém pozvolna pevně zakoření, vyroste a vydá mnohé ovoce.

Světec je mou srdeční záležitostí. Oblíbil jsem si ho ve čtrnácti letech, hned když jsem poprvé spatřil jeho tvář. Později jsem přečetl jeho životopis a bez rozmýšlení si zvolil Filipa jako svého birmovacího patrona, čímž jsem světce definitivně přijal do života a do své spirituality. Motivace psát o něm kvalifikační práci je z dosud řečeného logicky vyplývající. Mám neustálou touhu se o Filipovi dovídat nové informace, učit se od něj, a i s pomocí akademického prostředí neustále prohlubovat vztah k němu a ke způsobu, jakým učí následovat Krista.

Podle mých osobních zkušeností je tento světec mezi širokou veřejností velmi oblíbený. Když přišla řeč na Filipa, ještě nikdy jsem se nesetkal s negativní reakcí. Lidé světce mají zafixovaného jako svatého se smyslem pro humor, což je svým způsobem omezené vidění, přesto ale pozitivní. Tento rys sice není u svatých nijak výjimečný, přesto se stal jakoby Filipovým atributem.

Přemýšlel jsem nad několika hledisky, které umožňují se na světce zaměřit. Po jistém čase rozmýšlení a rozlišování zvítězilo hledisko spirituální teologie. Zdá se mi, že právě tento obor je mimořádně blízký praxi duchovního života a pomocí tohoto oboru budu moci nejlépe vyjádřit, kým pro mne osoba

svatého Filipa Neri je. Spirituální teologie mne výjimečným způsobem uvádí do vztahu s trojjediným Bohem, kterého už více než deset let hledám a nalézám v životě Filipově. Spirituální teologie má u mne také sympatie pro její charakteristickou schopnost respektovat tajemství, kterým je pro nás lidi Bůh. Nemyslím si, že by ostatní teologické disciplíny tuto schopnost neměly. Já jsem se s ní ale nejhloběji setkal právě ve spirituální teologii.

Práce má několik styčných bodů, které jsem se snažil postupně naplňovat. Prvním úkolem je shromáždit české texty, které se Filipem třeba i jen vymezeným, specifickým způsobem zabývají. Předpokládám, že nejsem schopen vyhledat všechny texty, i přes tento fakt ale nepolevuji v úsilí. Dalším bodem je texty prostudovat a rešeršní činností zpracovat. K jednotlivým textům také přikládám vyhodnocení.

1 Metodologické vymezení

Následující text se bude pohybovat v rovině spirituální teologie. Jedna z jejích definic sděluje, že *spirituální teologie je teologická disciplína, která se zabývá duchovním životem, coby osobním vztahem k Bohu, se vším, co tento vztah zahrnuje.*¹ Pro tuto disciplínu, která zasahuje její pomocnou disciplínu hagiografie, je vlastní popisovat realitu působení Pánova v lidském životě, což se může dít při setkávání lidského ducha, toho, co je v lidské osobě nosné a Ducha, kterým je Bůh. On chce vstoupit do lidského života, ve kterém lidský duch ukazuje na stupeň pohotovosti v přijímání Ducha, nakolik mu konkrétní člověk umožňuje vejít. Podle osvědčené tradice našeho oboru zde mluvím o divinizaci, zbožštění – neboli o rozvinutí vtělení v duchovním životě. Hospodin pozvedá svůj lid do stavu, ve kterém sám přebývá. *Rozvívám teologii z Boží strany a teologii z naší strany. V Duchu se tyto dva navzájem se prostupující „pohyby“ sjednocují.*² Budu tedy pozorovat relevantní duchovní zkušenost svatého Filipa Neri se smyslem pro to, co v jeho životě vykonal Pán. Mou snahou bude vnímat, jak světcovu zkušenost české texty buďto předkládají coby převzaté originály, nebo interpretují s vlastním akcentem.

Jakou metodou přistupovat ke světcům, konkrétně k Filipovi? To je složitá otázka, na kterou jsem hledal odpověď během sepisování práce. Došel jsem k závěru, že bych se měl snažit najít souvislosti mezi historií, legendou, duchovní skutečností, skutečností Filipova lidství a skutečností působení Hospodina, jehož odraz v člověku odhalujeme, spatřujeme a vyhodnocujeme. Nejde jen o dokumentaci přesných historických faktů, co, kdy, kde, jakým způsobem a za jakých okolností se stalo. Mým cílem je najít duchovní podstatu osobnosti. Snažím se porozumět jeho vztahu k Bohu, k lidem a k sobě samému. Ptám se, jak situace prožíval, jak v nich vnímal Boží přítomnost, jak hledal Boží vůli, jak se v něm utkávala přítomnost člověka a přítomnost Boha, a mnohé

¹ Cit. ALTRICHTER, Michal. *Spirituální teologie*. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., 2017, str. 17.

² Cit. tamtéž, str. 17.

další „jak“. Historické skutečnosti se zdánlivě odkládají na vedlejší kolej. Nejsou vůbec bezvýznamné. Naopak jsou materií, ve které se učím číst duchovní základ, na kterém svatý stavěl. Bůh sám pro světce vybral jeho materii: i ta je jeho dílem.³

Uvedu příklad. Lze považovat za historickou skutečnost, že svatý Martin mečem rozpůlil svůj důstojnický plášť a polovinu daroval žebrákovi. Dívám-li se na Martina jako na světce, který nám je vzorem křesťanského života, života ve vztahu k Bohu, pak nás zajímá, co se v Martinovi odehrálo, že takto jednal. Jak Bůh působil v jeho rozumu, vůli, citu, jednoduše v celé jeho osobě. Jde mi o niternost. Mohu ji číst v historických událostech života konkrétního člověka, v dílech, které světec napsal nebo která o něm byla napsána, a také v legendách.

Snaha postihnout duchovní podstatu osoby světcovy je vždy nedokonalá. Tato nedokonalost spočívá jednak v lidské neschopnosti postihnout Boha a jeho působení, jednak v subjektivnosti, které se rovněž nemohu vyhnout. Nejedná se ale o zkreslení celku. Naopak, problém spočívá v nemožnosti spatřit celek. Ten však Pán postupně odhaluje; pokud jsme vedeni v jiných oblastech života, On učí každého člověka číst jeho jednání v životě blízkých světců. Když uvažuji pouze o vyhodnocení toho, co se dá o světci přečíst, dovědět ze svědeckých zpráv, jedná se toliko o pohled na část skutečnosti. Nemohu pozorovat horu v jeden moment z obou stran najednou. Musím si vybrat místo pozorování. Místo, které si zvolím, je pak vždy subjektivní. Avšak v duchovním prostředí ustupuje čas a prostor Božímu jednání v člověku, který nemůže být bez vlivu Ducha: subjektivní se stává součástí univerzální roviny. Takže jako mohu vidět spojení mezi Kalvárií a současnou mší, aniž bych propadl subjektivnosti, tak mohu mít v sobě obtisk všech stran hory; a lidské srdce světcovo je složitější než mnohostěnná hora.

³ Srov. CHOOI, Frank. *A Psychobiographical Approach to Interpreting Hagiography: an exploratory case study of St. Francis of Assisi*. Ann Arbor, Michigan: University Microfilms international, 1990, (dle sdělení školitele) str. 24n.

Budu se nyní zabývat Filipem Neri. Jako materií v Duchu, který čeká na to, že budeme číst Pánovo jednání, použiji české texty, které se Filipa týkají. Prvním mým úkolem je tudíž vyhledat tyto texty a některé z nich prezentovat. Bez solidní práce s materií, tedy s texty, Boží Duch čtenáře onoho Pánova jednání nemůže vést. Pokud bych vyloučil Pánovo působení a nesoustředil se ve svém bádání na něj, byla by práce nikoli ze spirituální teologie, ale z církevních dějin. Větší kázeň si jistě žádá slyšení projevů Ducha, přinejmenším spojeného s očištěním srdce, nežli soustředěnost na osvojení si znalostí či informací v materií. Při představení textu se pokusím vyložit podstatu jeho sdělení. Zvláště se budu snažit vyzdvihnout ta fakta, která z textu plynou jako důležitá. Z metodologického východiska budu sledovat cíl: v této části práce nabídnu soupis textů, které se světcem zabývají. Soupis jistě nebude úplný; a je nezbytné, aby byl přinejmenším velmi pečlivě vyhotovený. Vybrané texty vsadím do krátkého komentáře.

Očekávaný střet faktu a metafaktu je vždy pomocnou dynamikou při vyhodnocování: bez něj nelze žádný text věrohodně analyzovat.⁴ Zda tento střet bude či nebude vyhrocený, nelze dopředu určit; jako nikdy nelze stanovit rovnováhu mezi Božím působením a lidským jednáním; vzhledem k Bohu by šlo o troufalost, vzhledem k člověku o zamezení svobody Boží v něm působit. A dále: už jen proto, že neznám všechny veličiny, které jsou v každém faktu zastoupeny, mohu si pomoci analogiemi z dějin spásy (například v pohledu na ctnosti a jejich opaky), takže nejen při neúplné znalosti, ale také při nesnadné přístupnosti faktů lze usuzovat na duchovní celek jakékoli hagiografie.

Vycházím z premisy, že Bůh se dává poznávat ve svém stvoření. Filip Neri ve srovnání s jinými světci má za sebou delší tradici teologického pohledu a je dobře zdokumentovanou postavou. Vliv legend je teologicky nosný, pokud také legitimně připustím, že je dnes často neumíme číst; při četbě jiných životopisů hlubší pozadí legend, zejména jejich společných symbolů,

⁴ Srov. HINOJOSA, Juan Lorenzo. *Methodology in the Study of Spirituality*. University Press, Berkeley 1984, (dle sdělení školitele) str. 86.

zohledňuji, ale nestojí v práci v centru mého přístupu. Čtení Filipova života a jeho skutků je nesnadné jen v několika *málo* okamžicích.⁵ Také zde uvádím obecné axioma hagiografie, že mnohá karikovaná čtení takzvaných přesných životopisů jsou někdy hlubší komplikací nežli jednoznačná vyhodnocení dobových legend. Tím, že k takovému plnějšimu pohledu přináleží také teologie symbolů a analytické řeči, zůstávám ve své práci pouze při metodě porovnávání rešeršovaných (českých) pramenů.

V předposlední kapitole podávám vyhodnocení. Lze konstatovat, že: *V různých způsobech života a povoláních uskutečňují jedinou svatost všichni lidé, kteří jsou vedeni Božím Duchem, jsou poslušni Otcovu hlasu, klanějí se Bohu Otci v duchu a pravdě a následují Krista chudého, pokorného a nesoucího kříž, aby si zasloužili účast na jeho slávě. Každý však má podle vlastních darů a úkolů bez váhání postupovat cestou živé víry, která vzbuzuje naději a je činná láskou.*⁶ Rád bych se přiblížil k syntéze a odpověděl na otázky: V jakých konkrétních způsobech života Filip Neri uskutečňoval svatost a byl poslušen Božímu hlasu? Kdy následoval Krista chudého, pokorného a nesoucího kříž? Co je v něm trinitárně zralé? Dále také: Jak jsou české texty zaměřené? Které světcovy vlastnosti zdůrazňují, které naopak opomíjejí? Jaký je celkový obraz Filipa Neri v českém prostředí? Které heroické ctnosti jsou v jeho životě zásadní?

Budu dále využívat metodu obsahové analýzy. Podle úzu knihovnické praxe jde o výzkumnou techniku, sloužící pro vytváření objektivních, systematických a odůvodněných závěrů z kontextu dat. Problém, který signalizuje, že metodologie připouští různé druhy „objektivnosti“, lze ošetřit oprávněným konstatováním, že každý text může mít mnoho sdělení. Pokud se pohybují na poli hagiografie, pak mnohost a různorodost sdělení je téměř vždy samozřejmá – jde o identitu růzností při pohledu na jediného Dárce svatosti. Předpokládám a očekávám uplatnění různých stupňů abstrakce. Budu se snažit

⁵ Srov. tamtéž, str. 496–507.

⁶ Cit. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Překlad Oto Mádr. Vyd. 2., V KN I. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, str. 76.

odhalit zaměření, na co je v textech kladena pozornost.⁷ To, že budu používat informační analýzu, je samozřejmost, ale v teologické disciplíně jde nad to o uplatnění hermeneutiky čtení. Mám na mysli průzkum dokumentů (z druhé ruky, neboť přístup do vlastních archivů mi není umožněn), z nichž vybírám údaje vztahující se pojednávanému tématu.⁸

⁷ Srov. KRIPPENDORFF, Klaus. *Content analysis: an introduction to its methodology*. Beverly Hills: Sage, cop. 1980, str. 21–24; 34.

⁸ Srov. Katalogy a databáze Národní knihovny ČR. Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy. Informační analýza. [online databáze] NK ČR, ExLibris, © 2012. [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <<http://aleph.nkp.cz/publ/ktd/00000/04/000000459.htm>>.

2 Bazální životopisné údaje

Jako základní zdroj pro bazální životopisné údaje budu používat *Dictionnaire de spiritualité*.⁹ Při porovnání s jinými důležitými zdroji, knihami Antonia Gallonia¹⁰ a Pietra G. Bacciho,¹¹ nacházím v některých bodech nesrovnalosti. Kompetentní porovnání odpovídá vědecky souvislé rešerše, přesahující hranici diplomové práce. Jako důležitý bod své práce uvádím, že takový nesoulad existuje.

Filip Neri se narodil ve Florencii 1. července 1515, jako syn notáře Francesca di Filippo a Lucrezia di Antonio da Mosciano. O jeho dětství se můžeme dozvědět jen málo, většina informací pochází od sestry Elizabet. Matka Filipovi zemřela velmi brzy, byl vychován druhou ženou svého otce. Se svou nevlastní matkou měl velmi blízký vztah. Jako dítě byl vzděláván ve škole v sousedství dominikánů od sv. Marka. Posléze i v Římě si udržoval výborné vztahy s dominikány. Zde se seznámil s úctou k Savonarolovi a celý zbytek života k němu tuto úctu uchoval. Rodina Neri byla republikánské tradice. Ze strachu z represí nového knížete odchází roku 1530 do San Germana, kde krátce bydlel u příbuzného obchodníka. Následně přichází do Říma, který už nikdy neopustil. V Římě se Filip zařazuje do už existující komunity Florent'ánů. Brzy začal vynikat šarmem svých vztahů a zbožností života. Stal se učitelem dětí v jedné toskánské rodině a zároveň navštěvoval několik přednášek na univerzitě La Sapienza. Projevil značné intelektuální nadání. Vlastním rozhodnutím ale z univerzity odchází a svůj čas dělí mezi modlitbu a konání dobrých skutků. Žije poustevnickým způsobem života, kdy si na den vystačí jen s velmi málem. Filipa jako místa k modlitbě obzvláště přitahovala pamětná místa římských

⁹ VILLER, Marcel. *Dictionnaire de spiritualité: ascétique et mystique, doctrine et histoire*. Paris: G. Beauchesne, 1982. Tome 11.

¹⁰ GALLONIO, Antonio. *The life of Saint Philip Neri*. Překlad Jerome Bertram. San Francisco: Ignatius, 2005.

¹¹ The Liturgia Latina Project. *The life of St. Philip Neri, apostle of rome by father Bacci*. [online]. Oxfordshire: David Forster, 2000. [cit. 2018-04-07].
Dostupné z: <<http://www.liturgialatina.org/oratorian/baccicontents.htm>>.

mučedníků. V katakombách sv. Šebestiána měl na Velikonoce roku 1544 mystickou zkušenost. Při ní se Filipovi rozšířila hrud'.¹²

Filip se přidružuje k bratrstvu, které se stará o nemocné ve špitálech. V Římě se setkává s lidmi, kteří měli podobné ideály. Mezi nimi byl i František Xaverský a Ignác z Loyoly. Filip uvažoval i o vstupu k jezuitům. Nakonec sice sám nevstoupil, posílal k nim ale kandidáty. V San Girolamo della Carità se usadil a z místních kněží si vybral i zpovědníka. Byl jím Persiano Rosa. S ním roku 1548 založil i společenství Nejsvětější trojice, které v jubilejním roce 1550 doprovázelo a staralo se o poutníky. Filip je v této době už známý i mimo město Řím. Na naléhání (až příkaz) zpovědníka byl Neri 23. května 1550 ve věku 36 let vysvěcen na kněze. Filip zůstal v San Girolamu, kde za ním stále častěji chodí hosté všech stavů. Stává se z něj vyhledávaný zpovědník. Z lidí, zvláště mladých, kteří se kolem Filipa začali sdružovat, vzniká oratoř, společenství světských kněží. Neri byl velmi laskavý, milý, veselý, pozorný, dobrotivý a svým příkladem dokázal motivovat druhé, aby se vydali na cestu zbožnosti.¹³

Setkávání žáků s Filipem se postupně institucionalizuje, dostává pevnou strukturu, pravidla a dostává jméno oratoř. Přesto se neztrácí důležitý osobní aspekt. Duchovní vedení a služba kázání je základním pilířem oratoriánů, sahající až do dnešních dnů. Filipova prestiž roste tak, že se z něj stává nejznámější osobnost Říma v druhé polovině 16. století. Roku 1564 Filip proti své vůli přijímá kostel San Giovanni dei Fiorentini. Kostel měl funkci farnosti pro všechny Florentány. Světec sám neopustil San Girolamo. Svě žáky, které nechal vysvětit na kněze, ale k novému kostelu už poslal. Mezi jeho žáky patřili: C. Baronio, A. Fedeli, F. M. Tarugi a další. K nim se připojují stále noví členové. V San Giovanni společenství začalo žít plně komunitním způsobem života. Tarugi pro komunitu sepsal první regule. Papež Řehoř XIII. bulou vydanou 15. července 1575 ustanovil oratoriány jako kongregaci kněží a sekulárního kléru. Zároveň jí svěřuje kostel San Maria in Vallicella. Iniciativa

¹² Srov. VILLER, Marcel. *Dictionnaire de spiritualité: ascétique et mystique, doctrine et histoire*. Paris: G. Beauchesne, 1982. Tome 11, str. 854.

¹³ Srov. tamtéž, str. 855.

ustanovení kongregace sice nevzešla od Filipa, světec ji ale přijal a stal se duchovním otcem a představeným kongregace. Až v roce 1593 Filip z důvodu vysokého věku předal vedení kongregace C. Baroniovi. K jeho věhlasu přispěly četné zázračné činy, vhléd do duší a dar rozlišování duchů. Stal se duchovním vůdcem věřících všech stavů. Byl v blízkém vztahu s mnoha kardinály a s papeži Řehořem XIV., Klementem XIII., Lvem XI. Posledních dvacet let žil ve Vallicelle.¹⁴

Podle historika L. Pastora se dokonce papež Klement XIII. nechával Filipem ovlivňovat. Konkrétně se zdá velmi pravděpodobné, že v záležitosti udělení absoluce Francouzskému králi Jindřichu IV., měl Filip zásadní vliv.¹⁵

Ve stáří se Filipovo zdraví stalo chatrné. Světec měl také mnoho starostí s oratoriánskými domy, které byly založené v Neapoli a v San Severino Marche. Zemřel v noci z 25. na 26. května 1595. Byl oplakáván v celém Římě. Tři měsíce po jeho smrti byl otevřen proces kanonizace. Už 25.května 1615 byl prohlášen za blahoslaveného a 12. března 1622 byl spolu s Ignácem z Loyoly, Františkem Xaverským, Terezií z Avily a Izidorem dělníkem svatořečen.¹⁶

Neri je popisován jako člověk střední výšky, s vysokým čelem a pleší. Ve tváři měl orlí nos a malé, azurově modré oči. Oči byly mírně zapuštěné, ale velmi živé. Nosil krátký černý plnovous, který mu v posledních letech zcela zešedivěl. Z pozdějších let víme, že byl vetché postavy a zcela zbledl. I ve stáří ovšem bylo zřejmé, že tento muž byl v mládí velice pohledný.¹⁷

¹⁴ Srov. tamtéž, str. 856.

¹⁵ Srov. tamtéž, str. 857.

¹⁶ Srov. tamtéž, str. 857

¹⁷ Srov. tamtéž, str. 856.

3 Prezentace vybraných textů

3.1 Samostatné texty

3.1.1 Filip Neri: nakažlivá radost¹⁸

V předmluvě autor vysvětluje důvod napsání knihy, totiž nedostupnost dříve vydaných titulů. Předmluva byla napsána roku 1986. V Česku tato kniha vyšla roku 2007. Předpokládám, že důvod k vydání byl stejný. České knižní životopisy o tomto světci už nebyly k dostání. V předmluvě jsou dále uvedeny některé základní prameny.

Na začátku je popis Filipova mládí, které prožil ve Florencii. Jsou zde vykreslena místa, která patrně měla na Filipa hluboký vliv. Lze si také něco přečíst o těch, kteří světce ovlivnili. Mezi nimi je Savonarola, ke kterému Filip vzhlížel a u kterého se inspiroval. Přes tento obdiv ale nikdy neodporoval církevním představitelům a na rozdíl od Savonaroly byl poslušný.¹⁹

Další etapou je Filipův život v San Germanu. Paul Türks tuto etapu chápe jako přípravu na pozdější působení. Ačkoli nemá o tomto období mnoho dokumentů, předpokládá, že světec strávil mnoho času v samotě, pohroužen do modlitby. Zde si oblíbil samotu a dlouhé modlitby. Tak začíná růst jeho povolání. Poté se vydává do Říma.²⁰

Nyní je věnována pozornost zeměpisným okolnostem, zejména tomu, jak v tehdejší době Řím vypadal. V knize se dovídáme mnoho o papežích šestnáctého století. Tyto informace jsou nezbytné pro pochopení doby, v níž Filip vystupuje. V životopisu je vyzdvižen i Filipův prostý životní styl. Celý život jedl velmi, velmi skromně. Většinou jen suchý chléb a vodu. Galonio, první Filipův životopisec, vypráví o jeho velmi silné touze po samotě. Až po patnácti letech laického života ve svatém městě se rozhoduje jít cestou kněžství.

¹⁸ TÜRK, Paul. *Filip Neri: nakažlivá radost*. Překlad Eliška VECHETA. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

¹⁹ Srov. tamtéž, str. 5–13.

²⁰ Srov. tamtéž, str. 14–17.

Je v tom skryta touha po jistém poznání Boží vůle, po přímém následování, po radikální cestě, kterou je ochoten hledat jakkoli dlouho. Byl ochoten se zřící i studia. Považoval totiž modlitbu za důležitější a zdálo se mu, že v jeho případě ho studium od modlitby odvádí.²¹

„Filipovy Letnice“ je označení pro skutečnost, že ho Bůh svým zvláštním setkáním oslovil. Není jisté, jak setkání vypadalo, určitě ale ovlivnilo světcův život. Pravděpodobně se odehrálo v katakombách sv. Šebestiána roku 1544. Dle svědectví Pietra Consoliniho Filip uviděl, jak mu do úst proniká ohnivá koule a pak se mu nad srdcem rozšířila hrud'. Filip údajně zvolal „Dost, Pane“. Dlouho se modlil o více lásky a Pán mu touto formou umožnil více milovat. S tímto darem se také spojuje jeho schopnost hluboké radosti. Od té události měl na hrudi zduřeninu velikostí pěsti. Ta se po celý život nezměnila. Jeho „žár po Bohu“ byl patrný i fyzickým způsobem. V zimě nosil rozepnutou sutanu a vždy mu bylo teplo.²²

Po vysvěcení na kněze Filip často opakuje: „*Opustit Krista kvůli Kristu.*“²³ Tím je myslím jasně vyjádřeno, proč se světec stahuje ze samoty zpět mezi lidi. Filip měl blízko k jezuitům. Pravděpodobně toužil do tohoto řádu vstoupit. Byl ovšem poslušný Boží vůli a šel svou vlastní cestou. Jeho láska se projevovala i ve vztahu k nemocným. V nemocnici u sv. Jakuba se staral o nevléčitelně nemocné. Žil v nelehké době. Šestnácté století mělo řadu dobových problémů a vznikaly mnohé spolky a bratrstva, které se snažily na tyto problémy reagovat. Světec byl v některých osobně členem a několik z nich také kladně ovlivnil. Filip netoužil být knězem. *Výpovědi během procesu svatořečení jsou v tomto bodě nepochybně jasné: „knězem se stal násilím.*“²⁴ Uvědomoval si, že lidé potřebují zpovědníky a duchovní vůdce.²⁵

²¹ Srov. tamtéž, str. 18–21.

²² Srov. tamtéž, str. 22–26.

²³ Cit. tamtéž, str. 27.

²⁴ Cit. tamtéž, str. 33.

²⁵ Srov. tamtéž, str. 27–35.

Filip se stal knězem v době, kdy zasedal Tridentský koncil. Rád sloužil mši každodenně. To bylo neobvyklé. Filip tímto předběhl svou dobu. O jeho schopnosti prožívat s plnou zúčastněností mši svatou není pochyb. Snažil se vždy celebrovat poslední mši dne. Důvodem byla možnost sloužit mši u hlavního oltáře, takže mu nikdo nemohl vidět do tváře. Při eucharistii bylo na jeho tváři vidět vytržení. Dalším charakteristickým znakem jeho kněžství byla služba zpovědníka. Nekladl velký důraz na přísné pokání, ale byl tím, kdo penitenta vlídně přijímá. Také výrazně promlouvá dobrotivost a laskavost, neboť právě tyto vlastnosti ho činily přitažlivým. Značnou část své pastorační činnosti Filip vykonával skrze zpověď. Byl duchovním vůdcem velkého množství lidí, dokázal je totiž skvěle doprovázet. Ve starých regulích oratoriánů byla na Filipovo přání povinná zpověď třikrát do týdne. To je důkazem, jak si Filip svátosti smíření vážil.²⁶

Kniha uvádí nesnáze, se kterými se Filip setkal. Jsou v ní jen nastíněny, řekl bych příkladová pokušení, jimž musel světec čelit. Paul Türks popisuje Filipa jako muže velmi nedůvěřivého k jakýmkoli zjevením a mimořádným jevům. Zároveň ale nepopírá, že právě tyto zážitky měly na světce zásadní vliv.²⁷

Jedním z nejdůležitějších Filipových projektů byla oratoř, která se vyvinula postupně z malé skupinky jeho příznivců. Určitě nešlo o nějaký předem promyšlený plán. To nebyl Filipův způsob uvažování. Nejprve se scházeli mladí lidé ve Filipově pokoji spontánně, pak se přestěhovali do větších místností a až později bylo pro množství účastníků nutné vtisknout těmto setkáním konkrétní řád. Setkání probíhalo vždy nad Písmem svatým nebo nad knihou nějakého mystika. Z knihy se předčítalo a přečtené se komentovalo. Hovory se vedly v duchu zásady: „*v Duchu, pravdě a jednoduhosti srdce*“.²⁸ „Patří k Filipovu charakteru, že většina věcí v jeho životě se neděla dramaticky a demonstrativně. Téměř všechno vyrostlo nepozorovaně a jakoby samozřejmě.“

²⁶ Srov. tamtéž, str. 36–42.

²⁷ Srov. tamtéž, str. 43–47.

²⁸ Cit. str. 51.

Najednou to bylo tady a je obtížné nastínit vývoj a rozeznat různá stádia.“²⁹ Pro oratoř byla tato slova jako ušita. Velký prostor dostal Duch svatý a improvizace. Filip sám často zůstával v pozadí. Větší přednášky dostávali jiní řečníci, on sám rád objevoval talenty v druhých lidech a dával jim prostor k projevení se. Mnoho řečníků nepatřilo mezi kněze, ani řeholníky, sestávalo z laiků. Součástí setkání byla i hudba. Filip byl zpovědníkem velkých hudebníků jako např. Palestriny nebo Animuccia.³⁰

Vztah Filipa k ostatním lidem také vypovídá o něm samém. Dokázal v životě udržovat upřímné a láskyplné vztahy. Nejvíce to můžeme pozorovat na dvou jeho velkých žácích. Byli jimi Francesco kardinál Maria Tarugi a historik Cesare Baronio. Ale i mnoho jiných, dnes už neznámých lidí, se nechalo Filipem nasměrovat. Dokázal jim porozumět a pomohl rozpoznat, jakou cestou si je Bůh vede. Nikdy neslevil z náročnosti.³¹

Při procesu blahorečení vyšlo najevo, že pomáhal také materiálně. Obvykle rozdával chléb a jiné potraviny. Někdy podporoval i finančně. Měl blízký vztah k nemocným a umírajícím, kterým vnášel do posledních okamžiků života pokoj a mír. Po jeho smrti vyšlo najevo, že právě při Filipově kontaktu s nemocnými se událo mnoho zázračných činů. Zajímavé je, že za svého života dokázal tyto činy skrývat.³²

Ani Filip se nevyhnul podezření. Zvláště pak za pontifikátu papežů Pavla IV. a Pia V. existují v procesních aktech přesné zprávy o jeho pronásledování. Mimo jiné mu bylo také vytýkáno, že nechává v kostele kázat laiky. Tajné šetření ale nepřineslo žádné výsledky. Zvláště za papeže Pia V. prožíval Filip velké nesnáze. Dokonce hrozilo uzavření oratoře. Vše je složitější o to víc, že i papež Pius V. byl později svatořečen. I tyto obtíže ale Filip dokázal pokorně snést a zachovat si vnitřní klid. Bůh zůstává i v těžkostech věrný. U Filipa se tato Boží věrnost projevila poté, co se zastal Cikánů. V té době nebyl dostatek

²⁹ Cit. str. 48.

³⁰ Srov. tamtéž, str. 48–55.

³¹ Srov. tamtéž, str. 52–61.

³² Srov. tamtéž, str. 62–68.

vězňů, které by mohli donutit veslovat na galérách. Byli pochyťáni Cikáni a ti dosazeni na místo vězňů. Proti nepravosti vznikla petice. Všichni, kdo podepsali petici, která se Cikánů u papeže úspěšně zastala, byli posláni do vyhnanství. Jediný, kdo podepsal a bylo mu povoleno v Římě zůstat, byl svatý Filip Neri.³³

Jako Florentin byl požádán, aby převzal správu nad kostelem San Giovanni dei Fiorentini. Této prosbě spolu s ostatními oratoriány vyhověl. Jeho nekonformní chování bylo občas na hranici a mnoho lidí si jím proti sobě počítal. Stalo se, že i Filipova skvělá pověst nevydržela a byla pomluvami očerněna. Světcovi samotnému tyto pomluvy nevadily a rozhodně se nesnažil o vysvětlení a objasnění věcí. Choval se dále svým nekonformním způsobem a na problémy nedbal. Hrozilo i vážné nebezpečí, že oratoriánům budou odebrány ze správy oba jejich kostely. Na poslední chvíli Filip došel zastání, ale po této zkušenosti si uvědomil, že by bylo vhodné mít svůj vlastní kostel. Závislost na druhých je někdy problematická.³⁴

Za vlády papeže Řehoře XIII. se atmosféra v církvi poněkud ustálila a oratoř prosperovala. Významná postava, svatý Karel Boromejský, byl Filipovým přítelem, zároveň ale také člověkem, se kterým se Filip mnoho natrápil. Vedli spolu spor o založení oratoře v Miláně. Filip přislíbil Karlovi pomoc. Poté ale z dohody částečně vycouval. Karel naopak na oratoriány naléhal, a když konečně přišli, byl nespokojený. Byl by rád, kdyby do Milána přišla nějaká velká postava, nejlépe Filip. To se však nestalo. Do Milána byli posláni tři oratoriáni. Karel jim bohužel nedal dostatek svobody, a proto je Filip zase brzy povolal nazpět. Tato skutečnost Karla velmi zklamala. Zde je názorně vidět, že i svatí mužové si často zcela nevyhoví a někdy je i pro ně složité se domluvit. I přes tyto neshody zůstali přáteli a vzájemně se respektovali.³⁵

Po špatných zkušenostech ze San Giovanni začal Filip hledat místo pro vlastní kostel. Papež světcovi vyšel nakonec vstříc s nabídkou kostela Santa Maria

³³ Srov. tamtéž, str. 69–74.

³⁴ Srov. tamtéž, str. 75–80.

³⁵ Srov. tamtéž, str. 81–88.

in Vallicella. Filip jeho nabídku přijal. Kostel byl ovšem starý a zchátralý. Nechali jej proto zbořit a postavili nový. Získání chrámu a právní nezávislosti nebylo rozhodně jednoduché. Podobně i následná stavba nového kostela byla velmi složitá a zdlouhavá, proto byl kostel používán již v době stavby. Celkově oratoř trpěla nedostatkem peněz a velkými dluhy. S Boží pomocí se však dílo roku 1606 dokončilo. Sám Filip, jako představený kongregace, bydlel ještě šest let po přesunutí oratoriánů na nové působiště v San Girolamu. Až papežské nařízení ho donutilo se přestěhovat. Na novém působišti ale světec hledal ústraní a ztišení na modlitbu. Neúčastnil se společných shromáždění a návštěvy si zval do svého pokojíku. Toto chování Paul Türks vykládá jako touhu po ukrytí svého srdce.³⁶

Schvalování stanov oratoriánů byla dlouhá a náročná cesta. Stanovy musely být několikrát přepracovávány. Filip neměl žádné velké vize a jakýkoli způsob plánování mu nebyl vlastní. Lze říci, že šel den za dnem a přijímal to, co každý den přinese. Nesouhlasil s rozšiřováním oratoří do jiných měst. Proto se střetl s Tarugim, který se všemožně snažil oratoř založit i v Neapoli. Oratoriáni tam stejně jako v Miláně nějakou dobu byli, ale pak si je Filip zase povolal zpět do Říma. Po jisté době se diplomatovi Tarugimu podařilo s bratry opět vrátit do Neapole. Je ale zřejmé, že Filip nikdy nepodporoval zakládání dalších domů. Oratoř v Neapoli jen toleroval, nebo dokonce trpěl. Vždy říkával, že i v Římě mají nedostatek lidí. V neposlední řadě byl tento postoj způsoben i tím, že Filip chtěl mít vynikajícího kazatele Tarugiho u sebe v Římě.³⁷

O světcích se vyprávělo mnoho historek. Často v nich lze najít propojení duchovní oblasti s humorem. O Filipovi opravdu platí, že byl mystik v šatě blázna. Svými žerty často zesměšňoval sebe i ostatní. Bylo patrné, že mu nezáleží na tom, co si o něm kdo myslí. Vůbec mu nevadilo, když ho lidé považovali za starého šaška a podivína.³⁸

³⁶ Srov. tamtéž, str. 89–96.

³⁷ Srov. tamtéž, str. 97–104.

³⁸ Srov. tamtéž, str. 105–111.

Filip je často nazýván druhým apoštolem Říma. Připisuje se mu lví zásluha na reformě římské kurie. Existuje dokonce rukopis, který tvrdí, že chtěl z Říma reformovat pomocí své oratoře celou církev. Takové myšlení je ale Filipovi naprosto cizí. Tyto záměry on rozhodně neměl. Jeho metoda vedení apoštolátu se těžce popisuje. Může se zdát, jako by ani žádnou metodu neměl. Jednal vždy z hodiny na hodinu, ze dne na den. Přesto nějaké rámcové body uvedu. Základem bylo setkání s Kristem v modlitbě a svátostech. Dbal na to, aby lidé skrze něho poznávali Boží dobrotu, milosrdenství a aby vstupovali do vztahu s Bohem. Velmi mu také záleželo na katechezi. V neposlední řadě se také často vracel k Písmu svatému. Čtení a naslouchání Božího slova bylo v oratoři vždy důležité. Byl mužem praxe. Neměl rád teoretizování. Vždy se snažil být praktický. Avšak když k němu teoretici přicházeli, byl k nim též nesmírně vlídný. Dával rady zaměřené na život a osvojování si ctností.³⁹

Celá spiritualita svěťce byla zásadně ovlivněna letniční událostí. Jak už bylo zmíněno, setkal se v mystické zkušenosti tajemně s Boží láskou a plamen Boží lásky v něm zůstal po zbytek života. Mnoho lidí bylo uzdraveno tím, že je Filip přitiskl na svou bušící hrud'. On sám říkával, že je zraněný láskou. Hlavním pojmem jeho spirituality byla láska, projevující se skutky. Láska, kterou člověk musí do svého života přijmout a odevzdat se jí tak, že už není cesty zpět. Zároveň *Filipova spiritualita je více praxí než učením, příkladem konání, který lze sledovat a napodobit.*⁴⁰ Dokázal velmi dobře žít kontemplativní život uprostřed světa. Světcův způsob askeze je trpělivé snášení každodenních problémů. Celý jeho život se nesl v duchu pokory. Byl ochoten sám sebe zesměšnit a učil i své svěřence, aby nedbali na vlastní slávu. Filip se snažil o nejzazší pokoru jak před Bohem, tak před člověkem. Odpoutat se od vlastního já, od touhy být jedinečný a lepší. Vedl lidi k jednoduchosti a prostotě srdce, aby se tak lépe nechali vést Duchem Svatým. Zdá se, že Filip nikdy nezažil vyprahlost, o které mluví většina mystiků. Modlitbu pojímal jako život v milující Boží přítomnosti. Velmi rád a často používal krátké invokace a střelné

³⁹ Srov. tamtéž, str. 112–120.

⁴⁰ Cit. tamtéž, str. 125.

modlitby. Dodnes Filip zanechal mnohé výroky týkající se modlitby. Velmi významným prvkem jeho spirituality byla také radost. Myslím, že právě radost je hlavním specifikem světcova života. Jako „Veselý svatý“ si dodnes jednoduše nachází cestu k věřícím.⁴¹

Poslední léta života byl Filip velmi nemocen. Neměl chuť k jídlu a zhoršily se mu potíže se srdcem. V jednom dopise se o něm píše, že byl čistý a bílý jako hermelín. V posledních letech jeho života se udál významný zásah Filipa do politiky. Zasadil se o znovupřijetí Jindřicha Navarského do katolické církve. Od roku 1576 už nekázal a roku 1590 se vzdal úřadu zpovědníka komunity. Filip až do smrti odmítal kardinálskou hodnost. Dobře věděl, že jeho apoštolát není ve stoupání církevní hierarchií. Při modlitbách většinou zpřímá stál, až ve stáří si začal sedat. Pokud byl v kostele, obvykle klečel. Hlavu míval pozdvihnutou k nebi. Ve stáří se několikrát zdálo, že Filip byl blízko smrti. Vždy se ale podivuhodně vyléčil.⁴²

V době krátce před svou smrtí sloužil každé ráno mši svatou. Podle svědectví z tradice se zdá, že velmi přesně věděl, kdy zemře. Filip zemřel ve svém pokoji, obklopen komunitou, která se společně modlila.⁴³

Po jeho smrti byla provedena pitva. Lékaři zjistili, že srdce měl abnormálně velké a dvě žebra měl ohnutá směrem nahoru. Filip byl svatořečený 12. března 1622. Jako svatý ale začal být lidem uctíván už dříve.⁴⁴

Když světec umíral, fungovalo v různých městech už sedm oratoří. Po jeho smrti počet ještě mnohonásobně vzrostl. Nové oratoře se rychle začaly budovat po celém světě. Fungují dodnes. Z těchto oratoří vzešlo rovněž mnoho velkých osobností. Jako nejznámější uvedu dva příklady. Svatý Joseph Vaz a blahoslavený kardinál John Henry Newman. Také v Praze byl pokus o založení oratoře; bohužel to byl pokus neúspěšný. V poznámce pod čarou redakce dodává, že v českých zemích působila jen jediná oratoř. Byla to oratoř

⁴¹ Srov. tamtéž, str. 121–138.

⁴² Srov. tamtéž, str. 139–149.

⁴³ Srov. tamtéž, str. 150–152.

⁴⁴ Srov. tamtéž, str. 153–155.

ve Vysoké u Malešova. Tato oratoř fungovala mezi lety 1705 až 1711. V USA byla první oratoř založena až roku 1937.⁴⁵

Oratoř je nyní vedena jako společnost apoštolského života. Jde hlavně o způsob života. Konstituce byly po dlouhé a namáhavé cestě schváleny roku 1612. Je to demokratické společenství světských kněží, bez slibů. Oratoř by měla mít charakter rodiny.⁴⁶

3.1.1.1 Vyhodnocení:

Dostává se mi do rukou kniha s graficky podařeným přebalem. Životopis je určen především široké veřejnosti. Myslím, že většina čtenářů, kteří se v poslední době zajímali o sv. Filipa Neri, se dostala právě k tomuto titulu. Životopis je bez ilustrací. Text je vhodně členěný. Karmelitáni tuto knihu vydali v edici Osudy. Jde o překlad z německého originálu. Publikace je v pevné vazbě. Knihu jsem přečetl už třikrát a mám k ní osobní vztah. Jsem přesvědčen, že popisuje svatého Filipa Neri velmi realisticky. Německý autor je kněz a oratorián. V knize se odkazuje na devatenáct předchozích životopisců a relativně často cituje z předchozích děl. Kapitoly jsou většinou kratšího rázu, což je, myslím si, pro tento typ publikace vhodné. Autor často popisuje konkrétní místa v Římě. Mně osobně se zdát takovýto někdy až detailní popis lehce nadbytečný. Velmi kladně hodnotím, že pisatel měl skvělou znalost politického i sociálního kontextu Filipova života. V knize je zřejmá upřímnost. Cítlivě je v ní vykresleno i některé snad překvapivé chování světce. Například v knize Paul Türks přiznává, že Filip v některých momentech života manipuloval s druhými nebo je přiznán Filipův individualismus. Bůh se projevuje v našich životech velmi specifickými způsoby. Filip byl obdarován mnoha charakteristickými dary a tato kniha dokáže čtenáři představit to nejdůležitější, čím Filip oslovoval.

Knihu četlo i několik mých přátel. Někteří z nich si stěžovali, že se jim zdá kniha příliš nezáživná a že ji nedokázali dočíst. Každému se samozřejmě

⁴⁵ Srov. tamtéž, str. 156–166.

⁴⁶ Srov. tamtéž, str. 167–174.

líbí něco jiného. Pro někoho to je bestseller, pro jiného průměrný titul. To už záleží na subjektivním pocitu a preferenci. Já osobně bych knize vytknul občasnou zmatečnost. Někdy autor míchá chronologickou časovou linku Filipova života s příběhy, které se světci udály. Občas je dějová linka těmito příběhy vhodně doplněna, někdy je takovéto přerušení z mého pohledu necitlivé. To je jediné, co bych tomuto titulu vytknul.

3.1.2 Novéna ke sv. Filipu Neri⁴⁷

Novéna si zaslouhuje velkou pozornost, protože se jedná o setkání dvou světců. Bl. John Henry Newman se obrací na sv. Filipa Neri. Před samotnou novénou zde ještě lze nalézt krátké životopisné informace o obou světcích.⁴⁸

Nejdřív dostává prostor sv. Filip. Narodil se 21. června 1515 ve Florencii a florentskou touhu po humoru a svobodě si uchovává po celý život. V mládí přišel o matku a byl vychován v dominikánském klášteře. V osmnácti letech odchází k strýci a učí se obchodnické řemeslo. Tam pod benediktýnským vlivem prohlubuje vztah k modlitbě a zažívá první mimořádnou zkušenost daru Ducha svatého. Bez peněz odchází do Říma, stává se vychovatelem dvou dětí a studuje. O letnicích roku 1544 zažívá další velkou mystickou zkušenost. Duch svatý v podobě ohnivé koule mu proniká do hrudi. Po této zkušenosti má Filip rozšířené srdce a je mu neustále i v zimě teplo. Končí s prací vychovatele dvou dětí a žije uprostřed Říma poustevnickým životem. Pořádá poutě k sedmi římským bazilikám, navštěvuje nemocnice a v nich pomáhá. V roce 1551 se na radu svého zpovědníka stává knězem. Celý svůj život se věnuje zpovídání. Z mnoha lidí, kteří se kolem světce začali shromažďovat, se postupně vyvine oratoř. Roku 1564 se Filip ujímá florentského kostela sv. Jana a z jeho společníků se stává kněžská komunita, která se stále rozrůstá o další kněze. V roce 1575 je vydána papežská bula, která potvrzuje novou kongregaci. Světec konal mnoho zázraků. Nejznámější je vzkříšení Paola Massima. Filip mrtvého

⁴⁷ NEWMAN, John Henry a FILIP, Štěpán Martin, ed. *Novéna ke sv. Filipu Nerimu*. Překlad Štěpán Martin Filip a Jiří Gračka. Nová Ves pod Pleší: Hesperion, 2017.

⁴⁸ Srov. tamtéž, str. 3.

chlapce probral, vyzpovídal a zeptal se ho, zdali chce žít. On odpověděl, že by rád odešel za svou matkou a sestrou do nebe. Poté zesnul. Na základě papežského dovolení se v paláci Massimů dne 16. března každoročně slaví mše svatá s vlastním mešním formulářem ze vzkříšení Paola Massima sv. Filipem. Zázračné události se odehrávaly i ke konci jeho života. Sám byl zázračně uzdraven Pannou Marií. Zemřel 25. května 1595. Svou smrt sám předpověděl. Svatořečení proběhlo roku 1622. Stal se druhým apoštolem Říma.⁴⁹

Další stránky se věnují bl. Johnu Henrymu Newmanovi. Narodil se roku 1801 a o 24 let později se nechal vysvětit na anglikánského kněze. Od roku 1833 se Newman angažuje v „Oxfordském hnutí“, které se velmi blíží ke katolictví. V roce 1839 se u něj objevují první pochybnosti o anglikánské církvi. Postupně se stahuje do ústraní a v roce 1845 konvertuje ke katolické církvi. Odjíždí do Říma, kde je vysvěcen na kněze a od jara 1847 je přijat za novice u oratoriánů. Na konci noviciátu přijal Newman pozvání na audienci k papežovi. Papež ho povzbudil k založení oratoria v Anglii. V únoru 1848 byl v Birminghamu otevřen první oratoriánský dům. Zde Newman s přestávkami žije až do své smrti. Hojně se věnoval kazatelské a spisovatelské činnosti. Plodem jeho úsilí jsou mnohé konverze ke katolictví. U birminghamské oratoře zakládá roku 1859 školu, na které sám působí. Prvního vatikánského koncilu se Newman účastní jako poradce. Po mnohé kritice se mu dostává také uznání a roku 1879 je začleněn do sboru kardinálů. V srpnu 1890 v birminghamské oratoři umírá. Při návštěvě papeže roku 2010 je v Birminghamu blahorečen. Svým vlivem, svatým životem a teologickým dílem se stal velkým mužem celé církve. Tato novéna je z knihy *Meditace a pobožnosti*. Byla poprvé publikována až po Newmanově smrti. Editorem byl oratorián P. William Neville. Jedná se o z různých papírů sesbírané úvahy a modlitby. Newman je chtěl publikovat ve spise *Knihy pobožnosti na celý rok*. Tento záměr už nestihl zrealizovat.⁵⁰

⁴⁹ Srov. tamtéž, str. 4–10.

⁵⁰ Srov. tamtéž, str. 11–19.

Další dvoustrana je věnována přehledu českých knižních překladů Newmanových děl.⁵¹

Základ pro nověnu ke sv. Filipovi je z díla autora P. G. Bacciho, *Život svatého Filipa*. Vždy se jedná o krátké poučení inspirované životem sv. Filipa Neri a modlitbu, ve které se prosí o jeho přímluvu.⁵²

Den první se věnuje pokoře. Filip Neri si byl vědom, že v životě vykonal málo dobrého. Kdykoli byl někým považován za svatého nebo významného muže, všemi prostředky se bránil a vysvětloval lidem svou nedokonalost. Říkával: „*Já ubožák! Kolik prostých dívek bude v ráji větších než já!*“⁵³ Pocty a projevy úcty odmítal. Nesnášel přetvářku, spory, pokrytectví a lhaní. I v nepatrných záležitostech prosil druhé o radu a kajícíky nabádal, aby sami sobě nevěřili. Z jeho úst nebylo často slyšet výrazy jako: „řekl jsem, udělal jsem“ a podobně. Často připomínal druhým: „*Bud'te pokorní, nemějte o sobě velké mínění.*“⁵⁴ V modlitbě se nachází prosba za ctnost nelpět na mínění druhých lidí. Rovněž v ní lze nalézt prosbu o nízké sebehodnocení a poznání vlastní nicotnosti tak, aby člověk usiloval jen o velikost v očích Božích.⁵⁵

Druhý den je věnován zbožnosti. Filip byl už od mládí tak naplněn ohněm lásky k Bohu, že někdy byl plamenem zbožnosti přiveden do mdlob. Sám Bohu sloužil ne z touhy po vlastním prospěchu, ale pro Boží lásku. Na obrazech Filipa lze vidět v rudém ornátu, což symbolizuje jeho ochotu prolít pro lásku ke Kristu i krev. Měl v oblibě vyznání víry, otčenáš, rozjímání o utrpení Páně, často vzýval Pannu Marii a svaté. Podstatu modlitby vystihuje tento úryvek: *Běda mi, neboť zatímco tvé srdce hořelo láskou, to mé je pro Boha zamrzlé a tluče jen pro ostatní tvory.*⁵⁶ V modlitbě se tedy prosí o vzplanutí lásky k Bohu.⁵⁷

⁵¹ Srov. tamtéž, str. 20–21.

⁵² Srov. tamtéž, str. 22.

⁵³ Cit. tamtéž, str. 23.

⁵⁴ Cit. tamtéž, str. 24.

⁵⁵ Srov. tamtéž, str. 22–24.

⁵⁶ Cit. tamtéž, str. 27.

⁵⁷ Srov. tamtéž, str. 25–27.

Den třetí se dotýká Filipovy modlitby. V modlitbě se doslova ztrácel. Dokázal při ní zapomenout na vše, co ho obklopuje. Nevnímal, když na něj někdo mluvil a chvíli mu trvalo, než se po vyrušení z modlitby vzpamatoval. Byl obdařen hlubokou kontemplací. Lidem, kteří měli s dlouhým rozjímáním potíží, radil, aby k Bohu pozvedali mysl ve střelných modlitbách. Zvláštní úctu choval k Duchu Svatému. Dobře věděl, že jen on nás naučí opravdové modlitbě. Sám Ducha Svatého přijal nadpřirozeným způsobem, totiž v podobě ohnivé koule. To se událo při modlitbě v katakombách. Doporučoval rozjímat o smrti, posledním soudu, pekle a nebi. Z lidí ve svém okolí vychovával opravdové muže a ženy modlitby. V modlitbě je prosba o dar přebývání v přítomnosti Boží.⁵⁸

Ve čtvrtém dnu je obdivována Filipova čistota. Dokázal velmi dobře rozlišit mezi dobrem a zlem. Už od mládí dbal na čistotu srdce. Když byl v této oblasti pokoušen a nemohl utéci, se svou horlivostí začal pokušitelům vysvětlovat ošklivost hříchu a Boží přítomnost. Jeho řeč byla přesvědčivá a protivníky od záměru odvrátil. Jindy se v podobné situaci začal na kolenou modlit tak, že ony dvě osoby, které byly v místnosti s ním zamčené, samy utekly. *Čistota panictví vyzařovala z celého jeho vzezření.*⁵⁹ Ze světece se i ve stáří linula vůně, která se lidem zdála plná zbožnosti. Naopak Filip dokázal velmi dobře rozlišit, kdo je touto neřestí zkažený. Rovněž je doloženo, že jeho modlitba nad člověkem, který byl v oblasti čistoty pokoušen, byla velmi silná. Filip často opakoval, že strážkyně čistoty je pokora a soucit s každým hříšníkem, který se v oblasti šestého přikázání padá. V modlitbě je prosba o sílu vyhýbat se příležitostí ke hříchu a odolávat všemu pokušení.⁶⁰

Den pátý popisuje Filipovo citlivé srdce ke všem lidem v nouzi. Velmi se ho dotýkala chudoba, útlak nevinných, falešná obvinění a další složité situace, které kolem sebe pozoroval. Vždy se snažil pomáhat, jak nejlépe uměl. Snažil se chudým shánět práci, nemajetným dívkám opatroval svatební věno,

⁵⁸ Srov. tamtéž, str. 28–30.

⁵⁹ Cit. tamtéž, str. 32.

⁶⁰ Srov. tamtéž, str. 31–33.

studentům sháněl knihy a nezapomínal ani na vězně. Říkalo se o něm: *Filipovi nemůžete dát nic, aniž byste od něj dostali jiný dar ve dvojnásobné hodnotě.*⁶¹ Měl velký soucit i ke zvířatům. V modlitbě se prosí o lásku k celému světu, protože ve všem máme pozorovat Boha. Dále se prosí o soucit a citlivost k druhým lidem.⁶²

Den šestý mluví o veselosti. Filip každého, kdo k němu zavítal, přijal s laskavostí. Dokázal projevit veselí, ale jen ve správné chvíli. Pokud veselost nebyla na místě, zůstal vážný. Dobře věděl, že duchovní život má vést k radosti. Kajícníci po setkání s Filipem silně pociťovali radost a pokoj. Světec byl pramenem povzbuzení pro všechny, kdo prožívali zmatek a zármutek. Nikdy nebyl spatřen zasmušilý nebo smutný. Svátost pomazání nemocných přijal celkem čtyřikrát, pokaždé s radostným výrazem na tváři. V modlitbě je prošeno o stálou radost, odevzdanost, otevřenost, vlídnost a těšení se z naděje na věčnou blaženost.⁶³

Sedmý den, Filipova trpělivost. Světec byl terčem mnoha posměšků, vtipů a pomluv. Na pomluvy odpovídal prostým úsměvem. Jeho reakce na posmívání byly tak mírné, že někdo právě pro tuto trpělivost považoval Filipa za světce. Už první náznaky rozčilení dokázal ovládat a nikdo ho nikdy neviděl rozlíceného. V modlitbě se prosí o sílu ve zkouškách, aby lidé všechny kříže, které jim Bůh posílá do cesty, nesli s dobrou myslí. Trpělivostí si lze zajistit odměnu v nebi.⁶⁴

Osmý den je věnován Filipově péči o spásu duší. V mládí měl úmysl odejít hlásat evangelium do Indie, kde působil František Xaverský. Z poslušnosti se toho plánu vzdal. Měl velkou starost o obrácení všech špatných křesťanů ve své vlasti. Za ně se i ve stáří postil. Působením Boží milosti se zasadil o obrácení velkého počtu hříšníků. Mnoho času strávil ve zpovědnici, a pokud žádný kajícník nepřicházel, modlil se v kostele breviář, růženec nebo

⁶¹ Cit. tamtéž, str. 35.

⁶² Srov. tamtéž, str. 34–36.

⁶³ Srov. tamtéž, str. 37–38.

⁶⁴ Srov. tamtéž, str. 39–40.

si četl. I jeho světnice byla neustále pootevřena, aby každý zájemce mohl vstoupit a být vyzpovídán. Hodně času věnoval dětem a mládeži. Hrál si s nimi, povzbuzoval je k ctnostnému životu a radil jim. V modlitbě Filipa prosíme, aby pečoval o duše stejně skvěle, jako pečoval o duše svých současníků.⁶⁵

Poslední devátý den je o Filipových zázračných darech. Jeho dary stály na základech pevně zažitých ctností. Bůh mu dal prožít podivuhodné zážitky vytržení, extáze a vidění. Velmi dobře dokázal rozlišovat mezi pravým a nepravým viděním a mohl proto varovat druhé lidi, aby je uchránil klamu. Filip Neri byl obdařen schopností předvídat budoucnost. Měl rovněž dar hluboké znalosti lidských srdcí. Věděl, co se děje i na velikou dálku a poznal, co se odehrává v mysli některých lidí. Poznával úmysly lidí a odkrýval jejich nekalé záměry. Téměř každý, kdo se s ním setkal, zažil na sobě, nebo byl aspoň svědkem u někoho jiného, že Filip uměl odhalit tajné úmysly srdce. V neposlední řadě proslul také zázračným uzdravováním. V modlitbě se prosí o přimluvu, aby Ježíš, pravý lékař duši očistil a uzdravil.⁶⁶

Za novénou jsou litanie ke sv. Filipovi Neri. Myslím, že v nich jsou zahrnuty všechny podstatné rysy tohoto světce. Ten, kdo se tyto litanie pomodlí, získá v zrychlené podobě základní informace o ctnostech, ve kterých Filip vynikal.⁶⁷

Na posledních stranách textu⁶⁸ jsou čtyři modlitby:

První modlitba začíná vzýváním sv. Filipa. Vzývání se doslovně opakuje i v ostatních modlitbách. Následuje oslavování jeho znalosti lidského srdce a toho, že rozuměl lidské slabosti. Dále prosba o přimluvu, aby lidé vytrvali v Boží milosti, bojovali dobrý boj a neohroženě svědčili o Bohu. Všechny modlitby jsou zakončeny zvoláním: Oroduj za mě.⁶⁹

⁶⁵ Srov. tamtéž, str. 41–43.

⁶⁶ Srov. tamtéž, str. 44–46.

⁶⁷ Srov. tamtéž, str. 47–49.

⁶⁸ Srov. tamtéž, str. 50–54.

⁶⁹ Srov. tamtéž, str. 50.

Druhá modlitba má po vzývání prosbu o zbožnost k Duchu svatému a prosbu o jeho sedm darů. Jsou vyprošovány dary v tomto pořadí: dar moudrosti, rozumu, rady, síly, opět dar moudrosti, dar zbožnosti a na závěr dar bázně Boží.⁷⁰

Třetí modlitba se soustřeďuje na vyprošení stejného daru zbožnosti, jako měl Filip. Zbožnost k Duchu Svatému je to, co Filipa odlišuje od ostatních svatých. Je přítomna prosby alespoň za díl oné zbožné úcty, aby byl v každém rozpálen oheň lásky k Bohu. V modlitbě čteme: *Vypros mi milost modlitby a rozjímání, sílu ovládat své myšlenky a nenechat se rozptylovat a dar hovořit s Bohem bez únavy a vyčerpání.*⁷¹ V závěru je invokace: *Oroduj za mě.*⁷²

V poslední čtvrté modlitbě jsou přítomny dvě hlavní myšlenky. Prosba Filipa o ochranu, aby nad každým člověkem bděl a o ctnosti. Jsou vyjmenovány tři teologické ctnosti víra, naděje, láska a kardinální ctnosti moudrost, statečnost, spravedlnost, mírnost, pokora, čistota, štědrost, poslušnost a pravdivost.⁷³

3.1.2.1 Vyhodnocení

Mám v ruce útlou brožuru velikosti A6. Přebal, na kterém jsou velkým hůlkovým písmem napsána jména Neri a Newman, je v červené barvě. Graficky řešený velmi jednoduše, ale pohledně. Na první straně je černo-bíle vytištěna rytina modlícího se světce. Autor rytiny je G. M. Pitteri. Žádný další obraz v brožuře není. Na vydání této modlitební knížečky se zásadně podílel dogmatický teolog dominikán Štěpán Martin Filip. Novéna je přeložena z anglického originálu a byla vydána v nákladu jednoho tisíce kusů. V současné době⁷⁴ se jedná o nejnovější českou publikaci týkající Filipa Neri. Novéna je komplexně pojata. Nechybí představení obou světců, samotná novéna, litanie a další modlitby. V novéně je důraz na tyto ctnosti: pokora, zbožnost, čistota,

⁷⁰ Srov. tamtéž, str. 51.

⁷¹ Cit. tamtéž, str. 52–53.

⁷² Srov. tamtéž, str. 52–53.

⁷³ Srov. tamtéž, str. 53–54.

⁷⁴ Míním leden roku 2018.

citlivost srdce, veselost, trpělivost, péče o spásu duší. Všechny se jen v lehce pozměněných slovech vyskytují i v litaniích. Nevšiml jsem si, že by byla opomenuta nějaká zásadní Filipova vlastnost. Zdá se mi, že nověna je dokladem lásky, kterou John Henry Newman k svatému Filipovi uchovával.

3.1.3 Stanovy a všeobecný statut konfederace oratoria sv. Filipa Neri⁷⁵

Do této diplomové práce jsem se rozhodl zahrnout také dokument, který je dostupný na stránkách farností Mikulovska. Kněží P. Pavel Pacner, P. Oldřich Chocholáč a P. Josef Kubeš usilují o vznik Kongregace oratoriánů v Mikulově. Na jejich farních stránkách se lze dočíst několik informací týkajících se oratoria sv. Filipa Neri. Jsou zde ke stažení i tyto anglicko-slovenské stanovy.

První stránky jsou věnovány dekretu. Je v něm upřesněno, že se jedná o společnost apoštolského života a zmíněny hlavní cíle společenství. Jsou jimi: usilovat o dokonalost v křesťanské lásce, vychovávat mládež, věnovat se svátosti smíření a službě nemocným a chudým. Dále jsou členové vyzváni, aby podle vzoru svého zakladatele usilovali o pokoru, skromnost a život v radosti z evangelia.⁷⁶

Kongregace oratoriánů původně neměla žádné konkrétní směrnice. Řídila se na základě zvyklostí, které členům vtiskl sám sv. Filip. Stanovy byly schváleny až v roce 1612, tedy po smrti samotného zakladatele.⁷⁷

Oratorium je jednak místo, kde se schází k modlitbě, také bratrské společenství věřících, ve kterém se usiluje o růst vztahu k Božím věcem. Kongregace oratoriánů je pak rodinná skupina křesťanů, která má sloužit oratoriu. Společenství by mělo být spojené víc duchem křesťanské lásky než pravidly. V kongregaci je neustále veden rozhovor o duchovních věcech, které

⁷⁵ Farnosti Mikulovska. Oratoriáni – dokumenty [online]. Farnosti Mikulovska: 2013. [Publikováno: 5. 8. 2015.] [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <<http://www.farnostimikulovska.cz/view.php?nazevclanku=oratoriáni-dokumenty&cislocclanku=2013070001>>. *Stanovy a všeobecný statut konfederácie oratória sv. Filipa Neriho*. Přeložil Andričík Marián. Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach 2008.

⁷⁶ Srov. tamtéž, str. 10–13.

⁷⁷ Srov. tamtéž, str. 14–17.

v člověku ožívují ducha víry. Kongregace oratoriánů byla založena jen s jediným závazkem, a to závazkem křesťanské lásky. Členové tedy nejsou zavázáni žádnými sliby ani přísahami. Členové se oddávají kongregaci s úmyslem zůstat v ní až do smrti. Tento způsob je ale odlišný od řeholních slibů. Domy za sebe navzájem nenesou odpovědnost. Každý dům má plnou zodpovědnost jen sám za sebe. Členové slouží v souladu s duchem evangelia a mohou se přizpůsobit konkrétním potřebám tak, aby byl zachován původní cíl kongregace.⁷⁸

Kongregace oratoriánů sdružuje kleriky a laiky do společného života, který se řídí těmito stanovami. Kolegiální kongregace je taková, která má alespoň tři členy s právem volit generální kongregaci. Při jakýchkoli nejasnostech ve stanovách se má brát ohled i na oratoriánského ducha a tradici. Dokument má dvě části. Stanovy a všeobecný statut schválený Apoštolským stolcem. Apoštolský stolec je také hodnověrným vykladatelem těchto dokumentů. Představený konkrétní kongregace je probošt. Jeho dům je vždy samostatný. Laici, klerici a novici si jsou, pokud to je možné, zcela rovni. Každá kongregace je finančně autonomní. Členové mají rovněž dbát o jednotu s biskupem.⁷⁹

Správa a řízení oratoriánů je svěřena generální kongregaci, kongregaci delegátů a proboštovi. Do generální kongregace patří členové náležících do kongregace déle než tři roky. Tito členové mají poradní hlas. Ti, již jsou v domě déle než šest let, pak mají hlas rozhodující. Generální kongregaci svolává probošt. Rozhodování o životě kongregace by mělo být prodiskutováno se všemi členy. Konečný verdikt v konkrétní otázce se po konzultaci se všemi členy rozhoduje tajným nebo veřejným hlasováním. Je vhodné, aby mezi prodiskutováním a schválením uplynulo několik dnů. Rozhodující pravomoc má probošt. Svolává generální kongregaci, předkládá otázky na projednání, dohlíží nad činností těch, kterým byl svěřen nějaký úřad. Finanční výdaje řídí

⁷⁸ Srov. tamtéž, str. 18–23.

⁷⁹ Srov. tamtéž, str. 24–29.

probošt. Dále je ve stanovách jasně upraven způsob nakládání s financí a majetkem. Probošt a delegáti jsou voleni. Volba může být provedena tajným hlasováním, dohodou nebo postulací. Probošt je volen na tři roky. Počet delegátů závisí na množství členů. Pokud má komunita nad osm členů, pak jsou delegáti čtyři. V opačném případě méně. Volenou funkcí je rovněž viceprobošt. Dále je ve stanovách vymezen způsob zřeknutí se nebo odvolání probošta a delegátů.⁸⁰

Přijmutí nových kandidátů se v zásadě řídí univerzálním církevním právem. Kandidát nejprve žije měsíc v domě jako host. Poté proběhne hlasování a pokud kandidát projde, vstupuje do ročního prvního noviciátu. Novic je formován tak, aby se dokázal přizpůsobit rodinnému způsobu života kongregace. Novic je veden k životu ve skrytosti a k životu v modlitbě. Důraz je kladen na možnost studia a na studium Písma svatého. Po prvním noviciátu následuje hlasování o přijetí do druhého noviciátu. Ten trvá dva roky. Následuje buď další prodloužení, které nepřesáhne jeden rok nebo včlenění. Včlenění je odhlasováno generální kongregací. Klerici podle zvyklosti mohou být inkardinováni do diecéze. Záleží na dohodě biskupa a kongregace. Propouštěcí listinu může vydat probošt se souhlasem generální kongregace. Následně stanovy popisují aktivní a pasivní hlas člena. Kněží, jáhni a laici mají v kongregaci stejná práva a povinnosti. Dále je věnován prostor propuštění členů. Nikdo nemůže být vyloučen bez vážného důvodu a bez vyslechnutí. O propuštění rozhoduje absolutní většina generální kongregace v tajném hlasování. Propouštěcí dekret musí potvrdit Svatý stolec. Probošt s generální kongregací mohou v tajném hlasování schválit členovi výjimku žít mimo kongregaci, a také mohou schválit přechod člena do jiné společnosti apoštolského života dočasně, či trvale.⁸¹

Kongregace má být věrná tradici svatého Filipa. Velký důraz je kladen na společnou modlitbu, ať už tichou nebo mluvenou. Středobodem života

⁸⁰ Srov. tamtéž, str. 30–45.

⁸¹ Srov. tamtéž, str. 46–61.

v tomto společenství je eucharistie. Členové jsou vyzváni k častému přistupování k svátosti smíření. Dále je v kongregaci projevována náležitá úcta Panně Marii a poslušnost Svatému otci. Oratoriáni jsou vázáni celibátem. Členové nosí církevní oděv odpovídající normám vydaným místním biskupem a zvykům. Je zakázána angažovanost ve světských záležitostech, které odporují oratoriánskému duchu. Jakékoli úlohy mimo kongregaci lze rovněž přijmout, jen když nejsou v rozporu s oratoriánským duchem. Nikdo nesmí přijmout žádnou hodnost. Dále je řešena otázka ohledně příjmu jednotlivce a kongregace.⁸²

Kongregace má za úkol vykonávat všechny všeobecné duchovní služby. Počátkem a koncem všech služeb kongregace je nejsvětější svátost. Má se dbát na lidský přístup tak, aby oratoriánská láska mohla oslovit i lidi, kteří nevyznávají křesťanství. Charakteristickým rysem společenství je služba duchovního formování pomocí rozhovoru a svátosti smíření a apoštolát mladých lidí. Oratoriáni mají za úkol také sdružovat nečleny do tzv. světského oratoria. Z tohoto světského sdružení se samotné oratorium vyvinulo. Kongregace má pěstovat zvláštní lásku ke konkrétnímu kostelu a k danému městu.⁸³

O přijetí nebo odmítnutí farnosti rozhoduje generální kongregace. Farnost, pokud to je možné, má být propojena s životem oratoria. Probošt navrhuje ordinárovi vhodného kandidáta na post faráře. Následuje upřesnění práv a povinností faráře, kaplana a jejich asistentů.⁸⁴

Dále jsou ve stanovách upravena pravidla pro tajnou volbu probošta a delegátů. Rozhodující je absolutní většina hlasů přítomných členů. Zvolený člověk může do osmi dnů oznámit, zda volbu přijímá nebo nepřijímá.⁸⁵

⁸² Srov. tamtéž, str. 62–69.

⁸³ Srov. tamtéž, str. 70–75.

⁸⁴ Srov. tamtéž, str. 76–81.

⁸⁵ Srov. tamtéž, str. 82–87.

Nyní se ve stanovách píše o všeobecnému statutu. Jednotlivé kongregace jsou spojeny do konfederace. Konfederace je řízena právě tímto všeobecným statutem.⁸⁶

Následuje několik informací, které jsem vyhodnotil jako méně důležité, a proto jsem je přeskočil. Nové kongregace mohou vznikat několika způsoby. Pokud chce kongregaci založit skupina na „zelené louce“, pak musí mít souhlas ordináře, alespoň čtyři členy, přičemž minimálně dva jsou kněžími, musejí nějaký čas žít oratoriánským způsobem života a musejí mít finanční zajištění. Členové pak mohou požádat generálního prokurátora. Ten má za úkol podporovat vznik nových komunit.⁸⁷

Opět je zdůrazněno, že kongregace jsou autonomní. Spolupráce mezi kongregacemi je vítaná. Spolupráce má například za cíl vzájemnou pomoc, lepší pochopení oratoriánského ducha nebo společné školy pro kandidáty kněžství. Jednotlivé kongregace se mohou spojovat do federací. Z těchto federací lze vystupovat.⁸⁸ Spor mezi kongregacemi řeší delegát Apoštolského stolce. Přesun z jedné kongregace do jiné je za předpokladu souhlasu obou stran možný.⁸⁹

Dále je ve stanovách popis orgánů konfederace. Předmětem zájmu této práce není detailní rozpis toho, jaké orgány existují, jaké mají úkoly a v jakých jsou vzájemných vztazích. I na této úrovni se jedná o velmi demokratický způsob řízení a rozhodování.⁹⁰

Delegát apoštolského stolce musí být kněz a je volen na dobu šesti let. Delegát má za úkol dohlížet na chod kongregace, vykonávat vizitace a další činnosti. Delegát má tři rádce. Ti mají ale jen poradní hlas.⁹¹

⁸⁶ Srov. tamtéž, str. 88–91.

⁸⁷ Srov. tamtéž, str. 92–97.

⁸⁸ Upozorňuji, že všechny kongregace jsou v konfederaci. Některé pak mohou být i v nějaké federaci.

⁸⁹ Srov. tamtéž, str. 98–106.

⁹⁰ Srov. tamtéž, str. 107–125.

⁹¹ Srov. tamtéž, str. 126–132.

3.1.3.1 Vyhodnocení

Předpokládám, že text je mezi českými čtenáři téměř neznámý. Stanovy jsou dostupné k zapůjčení v knihovně košického semináře. Text je psán na šířku stránky ve dvou sloupcích. Levý sloupec slovensky, pravý anglicky. Osobně vidím ve stanovách velmi jasně Filipovy myšlenky. Pravidla se snaží členům ponechat co nejvíce svobody. Stejně lze v životě samotného Filipa vnímat nespoutanost, touhu nebýt vázaný pravidly a řádem. Nekonformní chování světce je dokladem této touhy. Zároveň Filip vstupuje do kněžství, přijímá závazky a je jim věrný. Stejně i regule členovi udávají jen základní pravidla a je v nich zachován i prostor pro svobodné rozhodnutí, jakým konkrétním způsobem bude jednotlivec sloužit. Dalším prvkem je společenství. Způsob, jakým mají oratoriáni žít je úzce vázán na společenství. Filip celý svůj produktivní život prožil ve městě, v bratrstvu, mezi lidmi. Společenství ovšem nevyklučuje samotu. I ve své komunitě je každý zván ke kontemplativnímu životu. Předpokládám, že v komunitách oratoriánů je Filipův způsob pastorače uchováván nejvěrněji.

3.1.4 Svatý Filip Neri⁹²

Kniha nemá žádné rozdělení do kapitol. Budu se snažit oddělovat jednotlivé odstavce podle nosných témat.

Filip Neri se narodil ve Florencii. Pocházel z chudých poměrů a v pěti letech mu zemřela matka. Otec rodiny se znovu oženil. Naštěstí měl světec i s nevlastní matkou výborný vztah. Filip byl radostný chlapec. Velmi rád se modlil, ačkoli neměl touhu stát se knězem. Už v mládí, při pádu z osla, Filipa chrání zvláštní Boží ochrana. Jako zázrakem se mu nic nestalo. Podrobnější informace se o světcovi dovídáme až od osmnácti let, kdy odchází ke svému bratrancovi do Cassina. U něj se učí obchodnickému řemeslu. Do Florencie se už nikdy nevrací. Na svůj původ zůstal celý život hrdý. V Cassinu vydržel patrně jen několik měsíců a pak bratrance Romola opustil. Vydal se do Říma,

⁹² DACHOVSKÝ, Karel. *Svatý Filip Neri*. Praha: Řád, 2011.

kde se živil výchovou dvou chlapců. Oba chlapci se později stali kněžími. Zde žil skromným způsobem života. Navštěvoval univerzitní přednášky. Studium v roce 1537 ustoupilo do pozadí. Filip začal trávit většinu svého času v modlitbě. V devětadvaceti letech, byly právě Letnice, prožil mimořádnou mystickou zkušenost. Ohnivá koule vnikla ústy do jeho hrudi. Rozhořel se láskou. Začal se pod mohutným tlukotem srdce celý třást a tento oheň v něm zůstal až do smrti. Žil poustevnickým životem. Pomáhal všem nemocným a potřebným. Jeho zbožnost a šarm otevíraly srdce lidí. Zasadil se o podivuhodné obrácení mnohých hříšníků. Byl v kontaktu s lidmi, kteří později byli prohlášeni za svaté. Jeden z nich byl i Ignác z Loyoly.⁹³

Roku 1551 se Filip stal knězem. Působil v komunitě kněží kolem kostela S. Girolamo della Carità. Ubytování bylo zdarma, ale plat žádný nedostával. Už zde se projevil mimořádný způsob, s kterým celebroid liturgii. Velkou část dne také zpovídal, modlil se a vedl duchovní rozhovory. Jeho ochota vysluhovat svátosti byla pro některé lidi trnem v oku. Dva sakristáni dělali Filipovi všemožné zlomyslnosti. Světec se obrnil svatou trpělivostí. Filip se postupně stával v Římě známou osobností. Mnoho mužů ho následovalo. Někteří pocházeli z vlivných kruhů, jiní zase z chudiny. Zajímavé je, že Filip choval velkou lásku nejen k lidem, ale také ke zvířatům. Nevyhýbal se ani duchovnímu doprovázení žen. Když byl jednou ženou pokoušen, ihned po rozpoznání jejího úmyslu utekl. Často pak říkával: *V bitvě s pokušením těla jsou zbabělci, kteří utíkají, pravými vítězi.*⁹⁴ Odolal i pokušení odejít na misie do Indie. Rozpoznal totiž, že jeho Indií je Řím.⁹⁵

Možná největší Filipův žák byl Cesare Baronio, který se stal slavným pro své Anály. Ne nadarmo je nazýván otcem vědecké církevní historie. Po Filipově rezignaci se postavil do čela Kongregace oratoriánů. Jak Baronio sám přiznal, zajímat se o církevní dějiny ho donutil Filip. Ačkoli šel tento úkol proti jeho vůli, poslechl. Filip na úspěchy svého žáka reagoval jen přidáním práce. Nikdy

⁹³ Srov. tamtéž, str. 5–8.

⁹⁴ Cit. tamtéž, str. 11.

⁹⁵ Srov. tamtéž, str. 8–12.

ho nechválil, neboť dbal o Baroniovu pokoru. Oratoř navštěvovali i slavní hudebníci Giovanni Animuccius a Giovanni Pierluigi Palestrina. Filip organizoval modlitební setkání, která se nazývala oratoř. Existovala oratoř odpolední a večerní. Součástí těchto setkání byla modlitba, četba duchovní knihy, výklad a dialog na dané téma. Po společné nedělní liturgii se členové oratoře rozdělili a šli sloužit nemocným. Světec začal také pořádat poutě k sedmi kostelům. Poutí se nejprve účastnilo jen pár stoupců, časem si ale tento zvyk lidé tak oblíbili, že s Filipem putovalo celé procesí. V roce 1555 začal papež Pavel IV. reformovat církev. Snažil se napravit zahálčivé a marnivé struktury v církvi. Neprávem byl obviněn ze sektářství i Filip a jeho dílo. Neri těžkosti pokorně přijal. Vše se naštěstí vyjasnilo a světcovo jméno bylo očištěno. Filip se přímluvnou modlitbou angažoval také v otázce dominikána Fra Girolama Savonaroly. I jeho zásluhou dílo nebylo označeno za heretické, ale jen za nevhodné. Filip mnoho svých známých doprovázel v hodině smrti. Světcovy modlitby se v těch chvílích ukázaly jako mocné. Velké přátelství choval ke svatému Karlu Boromejskému. Ačkoli se několikrát dostali do vzájemných sporů, přátelství vytrvalo.⁹⁶

Florentané žijící v Římě si u papeže vymohli, aby se Filip se svými kněžími staral o kostel S. Giovanni dei Fiorentini. Filip poslechl. Tam se pozvolna utvářela oratoř. Oratoř rostla i přes mnohé obtíže, které přicházely z nejrůznějších stran. Filip nakonec usoudil, že potřebují vlastní kostel. Papež jeho prosbu vyslyšel a daroval kostel sv. Marie ve Vallicelle. Roku 1573 zde byla založena Kongregace sekulárních kněží a kleriků, zvaných oratoriáni.⁹⁷

V této části textu se autor odklání od časové chronologie Filipova života k jeho zásadám a principům. Tyto principy vysvětluje na konkrétních případech. Jeho metoda apoštolátu neměla pevná pravidla. Snažil se rozpoznávat, kam ho Duch Svatý volá a následovat volání. Rozlišoval i v malých věcech. Tento přístup z něj dělal člověka nevyzpytatelného, zároveň

⁹⁶ Srov. tamtéž, str. 12–19.

⁹⁷ Srov. tamtéž, str. 19–21.

ale prozářeného Božím Duchem. Jeho šarmu odolal málokdo. Dále autor uvádí příklady konkrétních lidí, které Filip přivedl blíže ke Kristu. Uvedu jen některé z nich. Marcello Ferro byl bohatý duchovní, který se nechoval a neoblékal způsobem odpovídajícím jeho stavu. Brzy však po spřátelení se s Filipem bez jakéhokoli naléhání sám začal nosit kněžský oděv. Giovanni Tommaso Arena navštěvoval duchovní program oratoriánů jen pro posměch. Filipovi to nevadilo. I bez napomínání mladík po čase vstoupil k dominikánům, kde jako novic zemřel. Jeden bludař jménem Paleologus byl veden na popravu. Filip k němu přistoupil, objal ho a přesvědčoval ho o správné víře. Onen muž projevil známky obrácení a unikl trestu smrti. Bohužel později se k bludu vrátil a byl upálen.⁹⁸

Filip spal denně jen čtyři nebo pět hodin. Mnoho takto získaného času věnoval modlitbě. Říkával: *Ráj není vytvořen pro lenochy.*⁹⁹ V modlitbě Filip nepřikazuje, o čem bychom měli rozjímat. Naopak říkával, že jsme vázáni rozjímat nad tím, co nám Bůh předkládá. Velkým tématem světcova života je pokora. Sám měl o sobě nízké smýšlení. I ostatní vedl nejružnějším cestami k pokoře. *Podle něj jsou čtyři stupně pokory: „Pohrdat světem, nepohrdat žádným člověkem, pohrdat sebou a pohrdat tím, že námi pohrdají.“ Kdo těžko snáší ztrátu své cti, je neschopen pokroku v duchovním životě.*¹⁰⁰ Filip dbal i na umrtvování, ačkoli pokory si vážil mnohem víc. Jeden z jeho oblíbených způsobů umrtvování bylo ztrapnit se tak, aby jím druzí pohrdali. Tento způsob umrtvování ordinoval i svým duchovním dětem. Nutil sebe i ostatní tropit všelijaké šaškárny, kterým se druzí smáli. I proto se Filipův pokoj nazýval „škola křesťanského veselí“. Goethe Filipa Neri právem nazval humorným svatým.¹⁰¹

Nyní se autor vrací k chronologickému popisu Filipova života. Po předání kostela sv. Marie ve Vallicelle oratoriáni uvažovali, zda jej opravit nebo

⁹⁸ Srov. tamtéž, str. 22–25.

⁹⁹ Cit. tamtéž, str. 25.

¹⁰⁰ Cit. tamtéž, str. 27.

¹⁰¹ Srov. tamtéž, str. 25–29.

postavit nový. Na doporučení architekta se rozhodli pro zbourání starého a stavbu nového. Stavět se začalo 17. září 1575. Na Filipovo přání byl kostel větší, než měl architekt původně v plánu. Už v roce 1577 byla sloužena v novém nedokončeném kostele první mše svatá. O rok později se k novému kostelu už stěhovali i oratoriánští kněží. Sám Filip se stěhoval až po nařízení papeže. Na stavbu přispělo mnoho významných osobností. Chiesa Nuova byla kompletně dostavěna až v roce 1606. Konstituce oratoriánů byly dokončeny ještě později než kostel. Stalo se tak roku 1612. Filip se při zakládání Kongregace oratoriánů pravděpodobně inspiroval u ženské komunity zvané Tor de Specchi. Do této komunity, založené roku 1433, chodil světec pravidelně zpovídat. Oratoriáni jsou specifickou kongregací. Filip například dovolil členům ponechat si majetek, ačkoli z něj musejí přispívat na společné účely. Dalším specifikem je neexistence řeholních slibů. Filip se dílo rovněž vůbec nesnažil rozšířit do ostatních měst a států. Náznaky rozšiřování do dalších měst sice byly, ale Filip je nepodporoval. Nakonec se ustanovilo pravidlo, že každý dům je nezávislý. Kongregace fungovala víc na základě zvyku, než na základě příkazů. Roku 1583 byl dokumentován zázrak vzkříšení mrtvého Paola de Massimi. Následně autor vyjmenovává několik významných církevních hodnostářů, kteří měli k Filipovi kladný vztah. Mezi ně patřili například Agostino Valiero, Pierdonto Cesi, Federico Borromeo a další. Filip zažil mnoho papežů. S některými měl vztah velmi blízký, s jinými si zcela nerozuměl. Všechny papeže ovšem ctil. Někteří papežové, zvláště Klement VII., chtěli Filipa Neri povýšit na kardinála. Světec ale vždy odmítal.¹⁰²

Ve starším věku byl Filip často nemocný. Koncem roku 1592 byl znovu ve špatném zdravotním stavu. Na vlastní žádost, a to i přes odpor bratří, odstoupil z vedení kongregace. Za jeho nástupce zvolili Baronia. Roku 1594 byl z velkých horeček zázračně uzdraven Madonou. Rok poté se zásadně angažoval v otázce papežského rozhřešení Jindřicha z Navarry. V této době se světec rozhodl rovněž pro zásadní krok. Spálil všechnu svou korespondenci. Těsně

¹⁰² Srov. tamtéž, str. 29–38.

před smrtí byl kontrolován svým lékařem. Ten prohlásil, že v takové zdravotní kondici Filipa posledních deset let ještě neviděl. Za několik málo hodin ale zemřel. Kněz Gallonio, který bydlel o poschodí níže a slyšel kroky, v jednu ráno, navštívil Filipa. Světec mu oznámil, že odchází. Gallonio rychle doběhl pro ostatní bratry a lékaře. V tomto společenství Filip umírá. Po smrti proběhla pitva. Ta odhalila neobyčejně velké srdce. Byl uložen do rakve a pohřben. Jeho smrt zasáhla celý Řím. Blahořečen byl roku 1615 a svatořečen 12. března 1622.¹⁰³

Tři poslední strany knihy jsou věnovány výrookům, které zaznamenali Filipovi žáci.¹⁰⁴

3.1.4.1 Vyhodnocení

Jedná se o velmi útlý brožovaný svazek velikosti A5. Na přední straně obalu je Filipova podobizna od akademického malíře Otakara Procházky. Přebal je celý v červené barvě. Kniha je psána utilitaristicky, a to ve smyslu: žádné úvody, předmluvy ani doslovy. Publikace nemá obsah. Je to souvislý jednoduší text členěn pouze odstavci, ve kterém je chronologická posloupnost světcova života. Zároveň ale je možné nalézt místa, kde autor předbíhá nebo se naopak vrací. P. Karel Dachovský píše stručně, výstižně a informativně. V knize nejsou poetické pasáže, které jsou například typické pro knihu dominikána Braita. Pokud čtenář Filipa nezná, přečtení knihy mu poskytne všechny důležité informace. Autor dosti vyzdvihuje Filipovu schopnost rozlišování. K sestavení textu autor použil dva zdroje v této práci zmíněné¹⁰⁵ a knihu Saint Philip Neri od J. Matthewse.

¹⁰³ Srov. tamtéž, str. 38–42.

¹⁰⁴ Srov. tamtéž, str. 43–45.

¹⁰⁵ Jedná se o knihy S. M. Braita a Paula Türkse.

3.1.5 Svatý Filip Neri apoštol mládeže a reformátor Říma¹⁰⁶

V úvodu autor vyzdvihuje Filipa jako velkého reformátora, který pomáhal renesančním lidem obnovit vztah k Bohu a člověku. Také toto druhé vydání věnuje svým studentům a bohoslovcům.¹⁰⁷

Renesance byla obdobím, které někomu dobře prospívalo, jinému mnoho uškodilo. Období pohanství, mamonářství, bludů a dalších nešvarů. Do tohoto bouřlivého období se Filip roku 1515 narodil. *Jeho reforma nebyla úmyslná, chtěná, vypočítavá, nýbrž vyrostla z jeho života. Učil milovati Boha dětsky, ale vroucně. Za ním proti morové hlíze renesanční a proti jejímu individualismu šel se svým plamenným mečem Ignác.*¹⁰⁸ Vše začalo ve Florencii, kde se Savonarola pokusil začít obnovu církve. Ztroskotal. Filip se narodil chudému notářovi jménem Francesco. Jeho chudoba byla také způsobena zájmem o alchymii, který vyžadoval značné finanční částky. Snad po otci Filip zdědil touhu po tajemnu. Tato jeho touha byla naplněna modlitbou a Boží přítomností. Matka Filipovi zemřela, když byl malý. Otec se oženil podruhé a jeho žena byla velmi veselá. Filip si ji oblíbil a od ní se možná naučil hledat ve všem tu lepší stránku. Francesco psal na akta velmi často poznámky, kterými prohlašoval, že se nechce provinit proti církevním předpisům. Velmi se bál exkomunikace. Jeho rodina vyrůstala ve velmi krásné a klidné části města. Z tohoto období o Filipovi ale mnoho informací není známo. Dostal vzdělání v městské škole a byli mu blízcí dominikáni. Ve Florencii žil do osmnácti let a prožil tam všechny zmatky té doby. Pak odcestoval ke svému strýci pracovat ve venkovském obchodě.¹⁰⁹

Světec šel do San Germana tři sta kilometrů pěšky. V novém prostření se rychle adaptoval a v práci obchodníka se osvědčil. Uplatnil zde svou veselou povahu. San Germano leželo poblíž Monte Cassina. Zde roste Filipova touha po Bohu. Být obchodníkem pro něj zřejmě nebylo dosti uspokojivé, a proto se vydává do Říma. V této době se vzdává všeho. *Jde jako žebrák, aby našel*

¹⁰⁶ BRAITO, Silvestr Maria. *Svatý Filip Neri, apoštol mládeže a reformátor Říma*. 2. vyd. Brno: Brněnská tiskárna, 1948.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž, str. 5–6.

¹⁰⁸ Cit. tamtéž, str. 10.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, str. 7–19.

*největší poklad.*¹¹⁰ *Přišel do Říma především proto, aby se ztratil, a to v modlitbě.*¹¹¹ Filip tak na své cestě přichází do Svatého města.¹¹²

Po příchodu potkává pana Caccia, který přijímá mladého Filipa do služby. Má za úkol vychovávat a vzdělávat jeho dvě děti. Odměna za práci mu stačí na velmi skromný život. Například jí jen chléb a obyčejnou zeleninu. I tento jednoduchý život časem opustil a žil jako poustevník. Chodíval v šedém či hnědém hábitu s kapucí, ve které si nosíval kousek vyžebraného chleba. Putoval od kostela ke kostelu a trávil celé dny v modlitbě. Nejraději navštěvoval chrám svatého Eustacha. Nocoval v katakombách. Jako poustevník se účastnil teologických přednášek. Přednášky navštěvoval tři nebo čtyři roky. Tuto cestu ale Filip náhle opustil. Uvědomil si, že kněží bylo dost, ale nebylo, kdo by poslouchal jejich kázání. Přestal studovat a začal pouze myslet na Boha. V dlouhých meditacích pomalu dozrává. Filip se stává členem bratrstva *Oratorio del divino Amore*. Nutné je zdůraznit, že tehdejší doba byla mimořádně složitá. Kněžstvo bylo v úpadku, a i to mohl být důvod, proč se Filip nejprve nechtěl stát knězem. V roce 1537 přišel do Říma svatý Ignác z Loyoly a začal se svou reformou. Učil své následovníky odevzdat se do náruče církve a vytrvat tam, kde to bude potřeba. Filip se s Ignácem setkával mezi lety 1537 až 1547. Pod jeho vlivem a pod vlivem jeho žáků se Filip 24. května 1551 nechává vysvětit na kněze. První jeho plán je jít na misi do Afriky.¹¹³

Filipův přítel Rosa ho přesvědčuje, že jeho poušť a jeho Afrika je v Římě. Rosa byl oporou bratrstva, které se staralo o nemocné, poutníky, o jejich ubytování a obsluhu. Filip byl bratry inspirován a zde sahají kořeny jeho budoucího apoštolátu. Toto a další bratrstva se stále množí a rostou. V Římě je mnoho poutníků, kteří připutovali k jubilejnímu roku 1550. Filip se uprostřed toho všeho stává duší nové čtyřicetihodinové pobožnosti. Jednalo se o eucharistické výstavy. Součástí pobožnosti byly zpěvy a krátké promluvy.

¹¹⁰ Cit. tamtéž, str. 25.

¹¹¹ Cit. tamtéž, str. 27.

¹¹² Srov. tamtéž, str. 20–27.

¹¹³ Srov. tamtéž, str. 28–46.

Reformních středisek bylo v Římě více. Filipův způsob reformy zasahoval mladé napříč sociálními vrstvami. Svými mladými zásoboval mnohé řeholní domy, římský klérus nebo jezuity. Svatý Ignác o něm řekl: *Filip se podobá kostelnímu zvonu, který svolává lidi do kostela, ale nikdy tam nevstoupí.*¹¹⁴ Filip se rovněž nebojí jít přímo k hříšníkům. Přichází s myšlenkou vrátit lidem slovo Boží. Zakládá oratorium, které vychází z místní a dobové potřeby. Když byla reforma úspěšně ukončena, oratoria postupně mizí, nebo jsou nahrazována oratorii salesiánskými. Kněží shromáždění kolem kněze Rosy odkoupili od Minoritů klášter a knihovnu San Girolama, které vytvořilo volnou kněžskou obec. Bratrstvo bylo proslulé zájmem o nemajetné vyšetřovance ve vazbě. Filip do tohoto volného společenství vstoupil, a protože miloval svobodu, vyhovovalo mu. Sloužil až posední mši, při které ho Boží láska uchvacovala tak, že se třásl po celém těle. I u San Girolama neměl stálý příjem. Mnoho času trávil ve zpovědnici, kam za ním přicházelo stále více věřících. Brzy se po městě rozhlásilo, že má zvláštní charisma hlubokého vhledu až na dno duše penitenta. Filip svou reformu začal prací s mládeží. Následovaly ho děti sochařů, bankéřů, směnárníků, šlechticů a mnoha dalších. Filip mládež odváděl od rozšířené kriminality. Poznal, že největší nepřítel mladých lidí je dlouhá chvíle. Jeden z jeho prostředků bylo pořádání besídek, které začal organizovat ve svém pokoji. Měly tuto strukturu: Nejprve bylo nějaké téma, o kterém Filip kázal, a diskuze. Následně šel s posluchači za stálého hovoru na procházku, obvykle k nějaké bazilice. Při debatách se studenti snažili najít spojení mezi posvátnou teologií a životem. Když se vrátili domů, byl den zakončen ještě zvláštní pobožností.¹¹⁵

Nyní je v knize věnována obsáhlá část postavě Tomáše Cacciaguerry. Tento Filipův přítel byl původně velmi bohatým občanem, který se o náboženské věci příliš nezajímal. Shodou okolností přišel o celé jmění. Tato událost ho přivedla k hluboké konverzi. Vydal se na pouť do Santiaga de Compostela. Pout' ho zásadně změnila. Po příchodu se nechal vysvětit na kněze,

¹¹⁴ Cit. tamtéž, str. 53.

¹¹⁵ Srov. tamtéž, str. 47–63.

stal se horlivým kazatelem a usadil se u San Girolama. Byl vášnivým obhájcem častého svatého přijímání. Tomáš působil vedle svatého Filipa a jeden čas ho zcela zastihuje. Oba dva horliví mužové měli také své nepřátele. Společně museli od tamějších kostelníků trpět všelijaké naschvály. Oběma záleželo na důstojnosti mše svaté. Kostelníci to věděli a naschvál jim přidělovali špinavé a potrhané ornáty, schovávali jim klíče od svatostánku nebo dělali, že není žádný ministrant, který by jim při liturgii přisluhoval. V některých případech i do kostela posílali lidi, kteří se při mši hlasitě smáli a dělali rozruch. V městě se také našel jistý lékař Toccosi, který proti oběma velkým mužům rozšiřoval mnoho pomluv. A nebyl jediný. Není bez zajímavosti, že samotný Toccosi si později svou vinu uvědomuje, prosí Filipa o odpuštění a stává se jeho přítelem. Filip a Tomáš ale byli také rozdílní. Tomáš se věnoval více duchovnímu vedení žen s mystickými vizemi. Tomu se Filip vyhýbal. Cacciaguerra svou skupinu někdy dováděl mimo reálný život. Až násilně vedl své svěřence k extatickým duchovním stavům. Filip byl jiný. Neomezoval se jen na vyvolené, ale s velkou láskou si všímal každého a k mystickým zážitkům přistupoval opatrně. *Snaží se naučit lidi milovat Boha podle nejrůznějších jejich povah.*¹¹⁶ Lze říci, že Filip byl realista.¹¹⁷

Velice zjednodušeně řečeno, papež Julius III. se víc věnoval stavitelství a svým koníčkům než reformování církve. Tak se stalo, že obnova církve dostala do neschopných rukou. Ne nadarmo se mu proto říká poslední renesanční papež. I když papež reformu přestal podporovat, nezastavila se. Filip započal reformu v ústraní. S několika chlapci se scházel ve svém pokoji a společně vytvářeli modlitební setkání, které později pojmenovali oratorium. V oratoriu se začínalo proslovem, následoval rozhovor, biblický příběh, příklady ze života svatých. Dál pokračuje v realizování poutí, adorací, které později upravuje na noční adorace. Také s mladými navštěvoval dominikány a minority, kde se modlili kompletář nebo noční hodinky. Vyhledávali také opuštěné kostely a v nich sloužili eucharistii. Při tom všem nezapomíná na

¹¹⁶ Cit. tamtéž, str. 76.

¹¹⁷ Srov. tamtéž, str. 64–76

službu chudým a nemocným. Posílal své chlapce často žebrať právě pro lidi na okraji společnosti. Není divu, že mezi nimi byl také svatý Kamil de Lellis, který se později věnoval právě těm nejopuštěnějším. Mladé a bohaté muže vodil do míst, které jsou pro dnešního člověka jen těžce představitelné. Nemocní byli na sobě namačkání, potili se, kašlali, zvraceli, chybělo jim základní ošetření, jídlo, prostor... Filipovi byl jeho způsob práce s mládeží vyčítán. Údajně nebyl dost elegantní a vědecký. Filip říkával: *Čeho je třeba: Ohně, víry a pevnosti. Ohně, aby zapálil srdce toho, jenž mluví, víry, že ten, který kdysi dal Duchu svým apoštolům, dá jej opět. A pak pevnost. Která by přetvořila naši vůli podle svaté poslušnosti ke Kristu.*¹¹⁸ I Jacopone da Todi v oratoriu předčítal hymny. To, že Palestrina vnesl do hudby mnoho zbožnosti, je způsobené právě vlivem Filipa. V neposlední řadě lidé za světce přicházeli také pro jeho dar nedělat mezi nimi rozdíly. Filip neviděl rozdíl mezi vzdělaným a nevzdělaným, nebo mezi chudým a bohatým.¹¹⁹

Na papežský trůn usedl roku 1555 devětasedmdesátiletý stařec Pavel IV. I přes svůj vysoký věk ale měl snahu pokračovat v reformě a přejít od slov k činům. Byl velmi houževnatý. Jeho povaha byla ale rovněž velmi prechlivá a tvrdohlavá. Jeho způsob obnovy byl proto neústupný a přísný. V průběhu svého pontifikátu musel také řešit složitou politickou situaci. Rovněž prožil velké zklamání, neboť mylně důvěřoval svému synovci Karlu Carafovi. Ke konci svého působení byl zahořklý a věnoval se inkvizici. V této době Filip se svou cestou obnovy naráží. Je obviněn, že kolem sebe shromažďuje lidi pro svou vlastní slávu a chová se pokrytecky. Generální vikář Rosario světcí zakazuje kázat, zpovídat a sloužit mši svatou. Na tuto nelehkou situaci reaguje takto: *Bud'te ujištěni, že utrpení přestane, až z něho načerpám onoho užitku, kterého mi tím Pán minil dáti.*¹²⁰ Bylo mu zakázáno také oratorium a poutě. Celé dílo bylo zdánlivě pohřbeno. Soud se natahoval. Dříve než byl vynesena rozsudek, generální vikář Rosario zemřel. Před soudem se poté Filip skvěle

¹¹⁸ Cit. tamtéž, str. 85.

¹¹⁹ Srov. tamtéž, str. 77–87.

¹²⁰ Cit. tamtéž, str. 94.

obhájil a jurisdikce mu byla navrácena. V této době hrozilo, že se dílo Savonaroly, dostane na index zakázaných knih. Filip byl proti a snažil se aktivně této snaze bránit. Pokud srovnáme reformátory Filipa a Pavla IV., pak Pavel chtěl obnovu, ale zapomínal na lásku, moudrost, a prozíravost. Filipův způsob reformy byl láskou a mírností protkán.¹²¹

Nový papež Pius IV. je mnohem mírnější než jeho předchůdce. V záležitosti reformace ale jeho úsilí neochabuje. Zasadil se především o reformu kurie a římského kléru. Jeho velkou zásluhou je také opětovné svolání a dokončení Tridentského koncilu. Pius IV. vydal katechismus a nařídil vyučování prostého lidu v základních otázkách víry. V tom mu byl Filip Neri a jeho žáci blízkými spolupracovníky. Filip rozesílal své žáky do blízkého okolí Říma a nechával je vyučovat základy katolické víry. Jeden z Filipových zastánců a podporovatelů byl i Karel Boromejský. Jejich způsob zbožnosti byl ale rozdílný. Filip nepreferoval sebemrškačství a přísné posty. V té době umírá Filipův otec. Ačkoli je Filip hlavním dědicem, všechnen majetek přenechal sestře a na otcův pohřeb do Florencie se nedostavil. Filip jednou vstoupil do Říma a už z tohoto města neodešel. Oratorium stále rostlo a žáci byli často posíláni na nejposlednější místa, aby tam pomáhali a hlásali Krista. Také pouť k sedmi kostelům se stala populární. Roku 1563 nechal Karel Boromejský na této pouti zaplatit všechny výlohy za pohoštění účastníků, kterých bylo 4000. Při pouti se také hojně zpovídalo. Světec se začal po prosbě krajanů se svými kněžími starat o kostel San Giovanni dei Fiorentini. Vysílá tam skupinu svých kaplanů. Mají po týdnech rozdělené služby. Jeden z nich byl i Baronio. Protože se nedokázal dost silně vzepřít ostatním, často zůstával v kuchyni a vařil. Na tyto časy později veliký učenec a kardinál vzpomíná s velkou láskou. Filip dokázal dát církvi dobré duchovenstvo. Jeho horlivost a nasazení vyčerpala jeho organismus tak, že tři měsíce marodil a nebyl schopen jakékoli činnosti. Tuto nemoc posléze překonává.¹²²

¹²¹ Srov. tamtéž, str. 88–104.

¹²² Srov. tamtéž, str. 105–127.

Když papež Pius IV. umíral, byl to právě Filip, kdo ho v posledních hodinách jeho života doprovázel. Nový papež je Pius V. S nástupem každého papeže se snažili světcovi nepřátelé zamezit jeho působení. Tyto snahy ale nebyly nikdy zcela úspěšné. Pravda vždy vyšla najevo. Za Filipa se často přimlouval a zasazoval svatý Karel Boromejský. Některá obvinění byla vznesena proti chybnému vyučování katolické víry. Při přezkoumání ale vyšlo najevo, že v oratoriu velmi dbají na pravověrnost a přesnost. Z mladíků, kteří navštěvovali oratorium, později vzniklo nové jádro kardinálského sboru a patřil mezi ně například pozdější papež Lev XI. Dokonce i pozdější olomoucký kardinál Dietrichstein byl v mládí návštěvníkem Filipova oratoria. Na svatého Filipa a zásady, které mu vtiskl, si celý život pamatoval a rád na ně vzpomínal. Světec se také zastává Cikánů, kteří byli neprávem nuceni pracovat jako zločinci na galejích. Papežem Piem V. končí situace nedůvěry a chladu vůči Filipovu dílu.¹²³

Dalším papežem se stal Řehoř XIII. Byl veselý myslí a říká se, že se stal papežem dohasínajících červánků renezanace. V reformách pokračoval vytrvale, ale zároveň nenásilně. Filip s Řehořem navázali velmi srdečné přátelství. Neri k němu měl neomezeně volný přístup. *Když Řehoře trýznila jeho lehkomyšlná minulost, utíkal se do náručí Filipova, který ho těšil poukazem na milost Boží a na dobrou vůli, kterou teď papež ve svém životě projevoval.*¹²⁴ V období pontifikátu Řehoře XII. se velmi dařilo celému oratoriu. Řeholní život by tímto papežem podporován. Filip mnoho času věnoval dětem a rád si s nimi hrál. Oratorium pro mládež ale bylo v plné míře zrealizováno až později, kdy jeho myšlenku převzali, a ještě poupravili saleziáni. V programu setkání se v různých intervalech střídal zpěv, modlitby, výklady, diskuze, otázky a zábava. Světec rovněž bojoval o obrácení bludaře Paleologa. I přes některé dílčí úspěchy ale popravě na hranici nedokázal zabránit. I přes svou láskyplnou povahu v životě prožil několik nedorozumění. Jedno z nich se týkalo rozšiřování oratoria. Filip neměl v plánu zakládat oratoria v dalších městech. Naopak blízký

¹²³ Srov. tamtéž, str. 128–139.

¹²⁴ Cit. tamtéž, str. 142.

spolupracovník Talpa jako mladý a progresivní člověk jeho názor nesdílel. Snažil se horečně zakládat různé filiálky a Neri se pro jeho chování Talpy veřejně zřekl. Podobné neshody měl také se svatým Karlem Boromejským.¹²⁵

Přes všechny těžkosti Filipovo dílo dál rostlo tak, že musel požádat papeže o nový kostel. Této žádosti papež vyhověl. Svatý Filip se setkal i s Ignácem z Loyoly. Prameny se ale rozcházejí. Jedny tvrdí, že chtěl k Tovaryšstvu vstoupit, ale nebyl přijat, druhý pramen říká, že sám svatý Ignác ho lákal ke vstupu do Tovaryšstva, ale že to byl Filip, kdo vstup odmítal.¹²⁶ *Oratorium bychom mohli srovnat s exerciciemi. Exercicie jsou logicky postaveny tak, že v nich na konec poučený rozum přikazuje ostatním schopnostem lidským, aby provedly, co rozum osvícený vírou a milostí Boží přikazuje. Oratorium naproti tomu působí na cit a obrazotvornost a teprve přes ně na vůli.*¹²⁷ Z tohoto důvodu Filip miloval hudbu a krásnou přírodu. Rovněž z tohoto důvodu nechal Baronia pracovat na dějinách. Životy a příklady svatých byly pro Filipovu metodu nenahraditelné. Byly totiž obrazem dobrého křesťanského života.¹²⁸

Filip neměl rád organizaci. Oratorium rostlo spontánně z jeho činnosti a laskavé práce k druhým. V žádném případě Neri nestál o to rozšiřovat svou působnost mimo Řím. Když nastal čas, kdy bylo nutné dát oratoriu stanovy, dal Filip oratoriu stanovy takové, že se sám o jeho vedení nestaral. Jeho klerici vstupovali do společenství, museli zachovávat jistá pravidla, ale zůstávali světskými kněžími. Pravidly byli vázáni jen po dobu, kterou žili v oratoriu. Místo slibů skládali jen závázání ke společnému životu. Pod nátlakem povolil založit oratoria v Neapoli nebo v Miláně. Osobně se ale o ně příliš nezajímal. Zvláště v Miláně bylo oratorium jablkem sváru mezi ním a Karlem Boromejským. Karel chtěl oratoriány využít jako kazatele a vizitátory jeho

¹²⁵ Srov. tamtéž, str. 140–148.

¹²⁶ Autor předpokládá, že ani jedno tvrzení není pravdivé. Zdá se mu, že se jedná jen o vymyšlené řeči. Srov. tamtéž, str. 149–150. Podle relevantního pramene (*Dictionnaire de spiritualité*, svazek XI., str. 855) měl Filip chvilkové nálady, přeloženo doslovně – rozmary, vstoupit k jezuitům. Braitó tedy správně předpokládá, že realita nebyla vyhrocena ve smyslu: „nebyl přijat“ ani „bránil se“.

¹²⁷ Cit. tamtéž, str. 152.

¹²⁸ Srov. tamtéž, str. 148–153.

kněžstva. Tyto plány Filip pochopitelně s Karlem nesdílel. Mezi světci probíhala bouřlivá dopisní komunikace. Filip se obával, že by v Miláně jeho kněží neměli dostatek svobody. Karel by oratorium překreslil k svému obrazu. Římští oratoriáni dostali starý kostel, který zbourali a místo něj chtěli postavit nový. Stavby se ujal Michelangelův žák, architekt Matheo di Castello. Svě umění nabídl zcela zdarma. Stavba byla velmi komplikovaná a trvala patnáct let. Největším problémem bylo sehnat dostatek finančních prostředků. V průběhu stavění architekt Matheo di Castello zemřel a stavby se ujal Martino Lunghi starší. Po dostavění chrámu byl Filip proti jakýmkoli freskám. Kostel nechal jen vymalovat světlou barvou. To později umožnilo kostel vyzdobit freskami ze života sv. Filipa Neri. Po stavbě kostela bylo nutné rovněž určit strukturu oratoriánů. Bylo zvoleno pět členů, kteří měli celou kongregaci řídit a jako představeného zvolili Filipa. On se ale nikdy do přímého vedení mnoho nevměšoval. *Tak závodilo v Římě mezi sebou několik světců: sv. Ignác, sv. Kamil, sv. Filip, sv. Felix z Cantalizia. Každý podporoval reformu na jiném úseku.*¹²⁹ Svatý Kamil de Lellis byl dokonce přímý Filipův žák.¹³⁰

Z oratoriánské historie je zřejmé, že se Filip bránil jakémukoliv zakládání nových klášterů a řádů. Snažil se jen udržet své oratorium v chodu. První jeho žáci ale byli velmi horliví co do sestavování řádu kongregace a zakládání nových domů. Sám světec na to reagoval velmi nelibě a stále více a více se snažil ustupovat do pozadí. V tomto období Filip zažil mnoho zklamání a hořkosti. Roku 1575 byli kněží kolem oratoria ve Vallicelle uznáni jako samostatná řeholní skupina s úkolem vypracovat nové předpisy. Předpisy byly dokončeny až po Filipově smrti, roku 1618. *Talpa a jeho spolupracovníci se vžili do horečky takových zakladatelů, kteří stavěli dům, a teprve pak se starali o to, zda se tam dá bydlet a kdo tam vůbec bydlet hodlá.*¹³¹ Filipovi žáci byli někdy samotnému světci trnem v oku. *Tarugi sám píše, že u některých vymizela stará úcta a poslušnost k Filipovi.*¹³² Na Filipovu laskavost, která se

¹²⁹ Cit. tamtéž, str. 171.

¹³⁰ Srov. tamtéž, str. 154–171.

¹³¹ Cit. tamtéž, str. 174.

¹³² Cit. tamtéž, str. 176.

ve stáří ještě jasněji projevila, bylo někdy odpovídáno pohrdáním a posměchem. Přes velký nápor Filip za svého života prosadil zásadu, že oratoriáni neskládali žádný trvalý slib věrnosti oratoriu. Rovněž se vyhnul jakýmkoli výhodám, které mu jako představenému byly nabízeny. Dbal o rovnost mezi bratry. Nezapomenutelné je Filipovo „jakmile to bude možné“, kterým ztěžoval všechny plány svatého Karla založit kongregaci v Miláně. Kongregace v Padově, Bologni, Montepulcianu a Veroně vznikly tak, že byly založeny žáky římského oratoria po vzoru toho, co viděli ale bez jakékoli závislosti na římském domě. Takovéto počínání Filip přinejmenším přímo neodsuzoval. Z oratoria se pozvolna vytrácela spontánní Filipova metoda a setkání se stávala více a více organizovaná. *Oratorium se příliš rozrostlo a nedovolilo již onu intimní srdečnost a důvěrnost, která vyznačovala jeho začátky.*¹³³ Setkání oratoria se stala obrovskými a přístupnými pro všechny lidi. Filip ale nepřestával myslet na mládež a záleželo mu na získání mladých lidí pro Boha. Filip se ke spolubratrům do Vallicelle dlouho nechtěl přestěhovat. Stále zůstával u San Girolamo. Až roku 1583 uposlechnul naléhání papeže a ke svému oratoriu se přestěhoval. I v novém působišti si ale udržoval odstup a trávil dost času v samotě. V tomto ústraní od hlavního dění kongregace také zemřel.¹³⁴

Po roce 1590 se Filip snažil odložit všechny povinnosti, které v kongregaci zastával. V této době se zřekl veřejných kázání v oratoriu. Jeho zdraví se pozvolna zhoršovalo, sužovaly ho různé nemoci. Filip se ukrýval ve svém pokoji. Nutno ale říci, že pokoj byl stále každému otevřen. Lidé ho často přicházeli navštěvovat a on k nim promlouval. Někdy i z lože. Je doloženo několik svědectví světcových současníků, kteří nám potvrzují, že v jeho světnici bylo neustále živo. Zpovídalo se, diskutovalo nebo poučovalo. Vždy se našli lidi, kteří chtěli oblíbeného starce navštívit. Jeden z mnoha pravidelných a významných hostů ve Filipově místnosti byl později významný kardinál Frederico Borromeo, synovec Karla. *Jeho žáci mu právem v té to době říkali:*

¹³³ Cit. tamtéž, str. 184.

¹³⁴ Srov. tamtéž, str. 172–189.

„*náš křesťanský Sokrates*“¹³⁵ Filip byl ke všem hostům vlídný a milý. Navštěvovali ho mladí, sedali si kolem jeho postele na slaměné židle a předčítali mu z jeho oblíbených knih. Ke konci života byl Filip také svědkem hladu a moru, který Řím postihl. Papežem se stal Řehoř XIV. Velmi dobře se znal s Filipem a nabídl světci kardinálskou hodnost. S humorem a nadhledem ji Neri odmítl. Tento papež ale zůstal nablízku oratoria. I další papež Klement VIII. byl rovněž žák Filipův. Jeho láska k oratoriu se paradoxně stala problémem. Odnímal mu totiž všechny jeho schopné žáky, což vedlo k velkým komplikacím. Světec sloužil bohoslužby, při kterých velmi často docházel k vytržení. Roku 1592 dostal světec velké horečky. V čele kongregace byl na vlastní žádost vystřídán Baroniem. Až po jeho smrti pochopili žáci myšlenku Filipa a každý dům oratoriánů měl vlastní samostatnost. Na sklonku života svatý Filip zasáhl do významné politické záležitosti. Jednalo se o Jindřicha IV. a jeho touhu navrátit se do církve. Filip se o návrat tohoto vévody významně zasadil. Nařídil Baroniovi, který byl papežovým zpovědníkem, odmítnout papeže zpovídat do té doby, než nebude Jindřich opět přijat do církve. Před svou smrtí byl několikrát zázračně uzdraven. Vždy se jednalo jen o zdraví dočasné. Umírá 25. května 1595. Jeho smrti byla přítomna celá řeholní společnost. K jeho rakvi se chodili rozloučit lidé z celého Říma. Už za života měl pověst svatosti. Po smrti žáci ihned začali s beatifikačním procesem. Proces byl úspěšně dokončen v roce 1622.¹³⁶

Poslední kapitola je věnována podrobnostem, které z různých důvodů doposud byly přeskočeny. Filip dokázal skloubit hluboký duchovní život a humor. Proto byl Goethem nazván nejveselejší ze všech světců. Byl člověkem upřímně milující lidi i Boha. *Nic nenáviděl tak jako strojenou svatost, svatě nakrucující oči, lidi svatě se tvářící, přenábožně ruce spínající.*¹³⁷ Někteří lidé nedokázali přes humor odhalit Filipovu hloubku a byli jeho chováním pohoršeni. Filipova láska k Bohu na něm byla patrná mnoha způsoby.

¹³⁵ Cit. tamtéž, str. 194.

¹³⁶ Srov. tamtéž, str. 190–217.

¹³⁷ Cit. tamtéž, str. 219.

Nejznámější je jeho srdce, které bilo tak prudce, že i několik žeber bylo vychýleno z obvyklého postavení. Tento tlukot srdce započal při mystické zkušenosti, kterou prožil o letnicích roku 1544. Byl obdařen mnoha milostmi. Jeho schopnost nahlížet do srdcí kajících a vidět jejich skryté hříchy se stala známou a pro ni byl vyhlášeným zpovědníkem. O jeho výborných vlastnostech věděli lidé z Říma velmi dobře.¹³⁸

Z Filipova života se dochovalo několik jeho zásad, pořekadel a sousloví. Jsou to jakási zrnka moudrosti. Jsou rádci, jak se přibližovat svým životem k Bohu.¹³⁹

3.1.5.1 Vyhodnocení

Tato česká monografie má dvě vydání. První je z roku 1937. Vycházím z druhého vydání. Co se týká textu, mezi nimi není významnějšího rozdílu. První vydání nemá pevný přebal a na přebalu je možné vidět obrysovou mapu Itálie. Druhé vydání je v červených pevných deskách, velikosti A5. Bylo vytištěno v nákladu 3 000 kusů. Na konci knihy lze nalézt seznam sedmnácti titulů, z kterých autor čerpal. Celý životopis je velmi poutavě napsán. Autor je výborný vypravěč. Kniha v mnoha místech přechází od životopisu k románu. S. M. Braitto se nebojí projevit své city a emoce. Často k jednotlivým situacím a osobám zastává jasné stanovisko. V knize se také mnoho prostoru věnuje popisu tehdejšího prostředí, okolnostem a osobám. Lze pozorovat členění Filipova života v závislosti na papežovi, který zrovna vládl. Jednotlivým papežům je věnováno mnoho prostoru. Jsou popisovány jejich lidské charakteristiky i charakteristiky konkrétního pontifikátu. Autor zná velmi dobře dějiny papežství. Braitto klade mimořádný důraz na Filipa jakožto reformátora. U ostatních autorů tento apel pozorujeme také, ale v této knize se mi zdá mimořádně silný. Rovněž lze vidět porovnání Filipovy doby se současností, dnes už minulostí.¹⁴⁰ Braitto v tomto kontextu kritizuje, že se starost o nemocné

¹³⁸ Srov. tamtéž, str. 218–230.

¹³⁹ Srov. tamtéž, str. 231–235.

¹⁴⁰ Srov. tamtéž, str. 83.

vložila do rukou státu. Dále bych zdůraznil autorovu osobní zkušenost s úctou, kterou Italové svatému Filipovi projevovali.¹⁴¹ Jazyk odpovídá době napsání a je v současnosti mírně zastaralý.

¹⁴¹ Srov. tamtéž, str. 216–217.

3.2 Texty, které jsou součástí almanachů

3.2.1 Encyklopedie řádů¹⁴²

V této encyklopedii, konkrétně ve 4. dílu prvního svazku, se nalézají dvacet stránek textu věnovaných oratoriánům. Na úvodní straně je zevrubný přehled. Jako zkratky oratoriánů se používá: d. O., Or., C. O. Patrony jsou Panna Maria a sv. Filip Neri. *Základním cílem oratoriánů je povznesení mravní a duchovní úrovně lidu kázáním a vzdělávacími programy.*¹⁴³ Oratoriánský znak je červené, zlatě hořící srdce na modrém štítě. Nad srdcem jsou tři zlaté hvězdy a pod srdcem zkřížené zelené stvolky se stříbrnými liliemi. Heslo je: V radosti.¹⁴⁴

Podnadpis organizace a struktura kongregace seznamuje čtenáře s informacemi, které jsem převážně zmiňoval.¹⁴⁵ Jednotlivé kongregace jsou známy podle jména měst, ve kterých se nacházejí. Z tradičního řádového pojetí života je přebrán požadavek společného života. Oratoř se v méně častých případech nazývá kolej. V encyklopedii jsou vyjmenovány jednotlivé funkce oratoriánů. Pozoruhodná je funkce: Opravovatelé chyb předčitatelů u stolu během jídla.¹⁴⁶

Následuje poměrně rozsáhlá kapitola o dějinách kongregace. Je v ní několik základních informací o Filipovi Neri, jeho dětství a mládí. Roku 1537 opustil universitu a touží církvi pomáhat účinnou láskou. Modlí se, postí se, a protože jako laik nemůže promlouvat v kostelích, věnuje se apoštolátu v nemocnicích a na ulicích. Nejčastěji promlouval o Bohu a křesťanských povinnostech. Roku 1548 vzniká u kostela S. Girolamo della Carrità Konfraternita Nejsvětější Trojice. Společenství se snaží pomáhat chudým a poutníkům. Významná byla jejich pomoc roku 1550. Během milostivého léta poskytl Filip Neri pomoc asi půl miliónu poutníků. Po vysvěcení na kněze vzniká první oratoř. Jedná se o modlitební kapli bez oltáře pro sloužení mší.

¹⁴² BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Kongregace a řeholní společnosti. Praha: Libri, 2016.

¹⁴³ Cit. tamtéž, str. 9.

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, str. 9.

¹⁴⁵ Srov. kapitola *Stanovy a všeobecný statut konfederace oratoria sv. Filipa Neri*.

¹⁴⁶ Srov. tamtéž, str. 10–11.

Slovo oratoř, latinsky oratorium, má ještě několik dalších významů. Může znamenat rozsáhlou hudební skladbu, místo vyhrazené patronu kostela, místnost v blízkosti kostela, která je určena pro odpočinek, kulturně-duchovní činnost a další. Filip ji nazýval útlukem křesťanské radosti. Tam se spolu se svými následovníky scházel, modlil a nechával předčítat duchovní texty. V oratoři žil například historik Cesare Baronio, jenž za 27 let působení zopakoval celkem sedmkrát celé církevní dějiny. Velké oblibě se začaly těšit i poutě k sedmi římským bazilikám. Filip a jeho oratorium prožil mnoho úspěchů, ale i útlak a obvinění ze sektářství. Od roku 1564 oratoriáni sídlili u kostela S. Giovanni dei Fiorentini. I zde se oratoř ujala. Roku 1575 začínají stavět vlastní kostel. Kostel se i přes komplikace podařilo dostavět a navzdory Filipovu přání nechat interiér prostý, byl později bohatě vyzdoben. Světec rozhodně nebyl nakloněn možnosti šířit domy i mimo město Řím. Proto se později vyvinula praxe nezávislosti každého domu na ostatních domech. Na Filipovy modlitby se událo rovněž mnoho zázraků. Sám v modlitbě zažil několik mystických událostí. Filipovým nástupcem v čele oratoriánů se stává Cesare Baronio. Cesare byl významný církevní historik a roku 1605 byl téměř zvolen papežem. Roku 1595 Filip Neri umírá v pověsti svatosti. Jeho vliv je významný. Přispěl k prohloubení náboženského cítění a mravnosti v Římě. Filipova cela je pietně udržována až do roku 1870, kdy zanikl církevní stát. Před navrácením do oratoriánských rukou byl v cele kulečnický klub.¹⁴⁷

Roku 1612 byly Pavlem V. schváleny konstituce, což znamenalo povýšení instituce na kongregaci. Laický charakter kongregace, tedy společenství kněží, laiků, chudých i bohatých, nemělo tehdy obdobu. Mezi léty 1623 až 1643 patřil mezi členy oratoriánů i světec Jan Eudes. Oratoriáni byli postupně zváni do všech koutů světa. Velkou ránu způsobila oratoriánům francouzská revoluce a napoleonská sekularizace. Přelom 19. a 20. století našťestí přinesl opětovný růst společenství. Významní světci tohoto období jsou Alois Scrosoppi a John Henry Newman. Druhý jmenovaný je vynikající

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, str. 11–18.

intelektuál, anglikánský konvertita a zastánce katolicismu v Anglii. Newman roku 1848 zřídil první anglickou oratoř. Stal se oblíbeným autorem. Jen jeho korespondence a deníky byly vydány v 31 svazcích. Dále napsal 40 knih a nespočet článků a statí. Jedenáct let před smrtí byl jmenován i kardinálem. Za pontifikátu papeže Pia XII. je kongregace oratoriánů přetvořena na konfederaci jednotlivých oratoří. Dnes působí jednotlivé domy po celém světě. Existuje i velmi podobná kongregace ve Francii. Založil ji Pierre de Bérulle. Jejím cílem je obrácení protestantů. Nazývají se francouzští oratoriáni. Přímá vazba na Filipa Neri ale chybí.¹⁴⁸

Následující kapitola se věnuje oratoriánským světcům. Pro účel této práce postačí světce pouze vyjmenovat. Patří mezi ně bl. Giovanni Giovenale Ancina, bl. Antonio Grassi, sv. Alois Scrosoppi, bl. John Henry Newman a bl. Salvio Huix Miralpeix.¹⁴⁹

Poslední podkapitola se zabývá dějinami kongregace v českých zemích. Během svých studií v Římě navštěvoval oratoř i pozdější olomoucký biskup František kardinál Dietrichstein. Filip Neri byl v Česku dobře znám. Dokazuje to i socha vztyčená na Hradčanech. Byla vybudována Janem Brokoffem. Pokus založit oratoriány v Čechách se datuje mezi roky 1705 a 1711. Mecenáš František Antonín hrabě Spork vyhrál v kartách v květnu roku 1695 značné jmění. Za ně dal vystavět kapli zasvěcenou sv. Janu Křtiteli. Kaple se nachází ve Vysoké (u Suchdolu). Fundoval zde i tři poustevníky, kteří se měli věnovat duchovní správě. Z 29. června 1705 pochází informace, že ke kapli mají být uvedeni oratoriáni. O tom, že by tam ale sídlili, neexistují spolehlivé dokumenty. Je vysoce pravděpodobné, že na místo skutečně oratoriáni dorazili. Osamělý kopec a život poněkud dále od civilizace ale oratoriánskému duchu nemohl vyhovovat. Roku 1834 byla kaple zasažena bleskem, vyhořela

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, str. 18–24.

¹⁴⁹ Srov. tamtéž, str. 24–25.

a následně nebyla opravena. Do dnešní doby se dochovala jen obvodová zdiva. Vliv oratoriánů na české prostředí můžeme považovat za okrajový.¹⁵⁰

3.2.1.1 Vyhodnocení

Celé encyklopedické dílo je snahou historika Milana Michaela Bubena systematicky popsat všechna řeholní společenství vyskytující se na území českých zemí. Tomuto svazku předchází sedm svazků ve třech dílech. Následovat má ještě druhý svazek čtvrtého dílu a pátý díl. Jedná se o brožovanou vazbu velikosti A5. Obal je laděný do šedé barvy. V knize lze nalézt černobílé kresby, rytiny nebo fotografie. Kongregace je popsána přehledně a výstižně. Vlivu oratoriánů na naši zemi není věnován velký prostor. Důvod je pochopitelný. Informace o oratoriánech ve Vysoké jsou více než strohé. Větší prostor tedy dostávají velké postavy oratoriánů. Na konci kapitoly o oratoriánech je vypsán seznam literatury, z níž autor čerpal.

3.2.2 Italská cesta¹⁵¹

Dílo je autobiografií, dokumentující Goetheho pobyt v Itálii. O svatém Filipovi se píše na úplný závěr první knihy. Datem v červnu roku 1787. Textu vévodí název: „Filip Neri, humoristický svatý.“

Je uveden jako mimořádně nadaný a pohledný mladík. Už od mládí vynikal cvičením zbožnosti. Studium upozadil a začal se věnovat mladým, kteří se kolem něj shromažďovali. Nechal je poslouchat přednášky o historii církve, životě svatých, církevních otcích a duchovním životě. Mnoho času věnoval rovněž chudým a nemocným. Z Filipovy práce postupně vzešla kongregace. Až v šestatřiceti letech se nechal vysvětit na kněze. Patrně touha po nespoutanosti vedla světce k odkládání svěcení. Kněžský stav ovšem nemá na Filipovu svobodomyšlnost vliv. Chování na veřejnosti se nezměnilo. Kněžství ale

¹⁵⁰ Srov. tamtéž, str. 24–25.

¹⁵¹ GOETHE, Johann Wolfgang von. *Italská cesta*. Překlad Věra Macháčková–Riegerová. Praha: Odeon, 1982.

pozoruhodně vystupňovalo jeho vnitřní život. K hlubokému duchovnímu životu vedl i všechny, kteří se s ním setkali.¹⁵²

Mezi jeho vynikající vlastnosti patřila vrozená vzdělanost, či schopnost rozlišovat duchy. Dokázal svým charismatem přitahovat lidi. Skrze žerty vedl ostatní k pokoře a mařil samolibost. Filip sám dokázal snést i vtipkování na svůj vlastní účet. Byl důvěryhodným a citlivým zpovědníkem. Nemůžeme zapomenout na jeho schopnost vychovávat, na jeho pedagogický um. Byl také blízkým přítelem některých papežů.¹⁵³

Nejhodnotnější na celém příspěvku je: „Memorandum Filipa Neri Klimentovi VIII.“ Těsně před svou smrtí Filip napsal papežovi krátký dopis. Na ten dostal papežem vlastnoručně napsanou resoluci. Filip píše ve velmi přátelském duchu. Mluví o významných kardinálech, kteří ho chodí navštěvovat. Dokonce o sedmé hodině přišel i Kristus, aby se do Filipa vtělil. Když Filipa tak často navštěvuje Kristus, který je člověk a Bůh, byl by rád, aby ho navštívila jeho svatost papež, když je přece jen člověk. Pak prosí papeže, aby vyhověl žádosti týkající se jedné dívky. Papež Klement v podobně přátelském a humorném duchu odpovídá, že si Filip jeho návštěvu nezaslouží, protože nechtěl přijmout kardinálskou hodnost, která mu byla opakovaně nabízena. Pokud Filipa přijde navštívit náš Pán, má prosit za papeže a potřeby křesťanstva.¹⁵⁴

3.2.2.1 Vyhodnocení

Celé dílo je autobiografický cestopis. Kniha je ve žluté pevné vazbě velikosti A5, dělena podle místa pobytu a dále rozdělena jednotlivými denními zápisy. Část o Filipovi Neri lze považovat za krátký životopis světce. Životopis je velmi zevrubný. Goethe vyzdvihuje Filipovu svobodomyslnost, pokoru a humor, kterým oplýval. Přiložený dopis papežovi světcevy vlastnosti potvrzuje. Právě dopis se mi zdá na celém textu zdaleka nejzajímavější.

¹⁵² Srov. tamtéž, str. 330–335.

¹⁵³ Srov. tamtéž, str. 335–340.

¹⁵⁴ Srov. tamtéž, str. 340–341.

3.2.3 Kniha svatých¹⁵⁵

Ačkoli v názvu čteme slovo svatý, je v knize i mnoho nekanonizovaných osobností. V úvodu je vysvětleno, že v knize jsou osobnosti vybírány podle všeobecného římského kalendáře, liturgického kalendáře pro diecéze USA a lekcionáře anglikánské církve. Jsou přidáni i jednotlivci, kteří nejsou světcí, ale svým životem významně přispěli k souboru svatých skutků a významných činů. Autoři se snažili psát v duchu ekumenismu.¹⁵⁶

Filip Neri se o den 26. květen dělí s Janem Kalvínem. Světcí je věnována právě jedna strana. V krátkém textu je hned v úvodu Filip titulován názvem: „Jeden z předních představitelů protireformace“. Jsou zdůrazněny tyto aspekty Filipova života: modlitba, posty, služba chudým a založení oratoriánů. *Kongregace oratoriánů svou neformálností a praktičností odrážela do značné míry Neriho osobnost.*¹⁵⁷ Ve shrnutí základních informací o světcí se lze dozvědět, že je také patronem speciálních jednotek USA. Na stránce je dominantní Tiepolův obraz z roku 1740. Panna Maria s Jezulátkem se na něm světcí zjevuje. Vedle něj je ještě znázorněn chrám Chiesa Nuova.¹⁵⁸

3.2.3.1 Vyhodnocení

Encyklopedické dílo je popularizačního charakteru. Jedná se o pevnou vazbu o něco větší, než je užívané označení A4. K jednotlivým osobnostem je přiřazeno jen minimum textu. Encyklopedie je po stránce grafické velmi precizní a povedená. Jak už celý název vypovídá, ilustrace jsou důležitou součástí této knihy. Zdá se mi, že encyklopedie chce být stravitelnou pro širokou škálu veřejnosti. Myslím, že se autorům tento záměr v zásadě podařil. Encyklopedie je přeložena z anglického originálu.

¹⁵⁵ *Kniha svatých: ilustrovaná encyklopedie – den po dni.* Překlad Mahulena Červená a Jan Hlavička. Praha: Svojtka & Co., 2011.

¹⁵⁶ Srov. tamtéž, str. 6.

¹⁵⁷ Cit. tamtéž, str. 135.

¹⁵⁸ Srov. tamtéž, str. 135.

3.2.4 Rok se svatými¹⁵⁹

V této encyklopedii je o Filipovi Neri psáno 26. května, tedy v den jeho smrti. Ve stejný den jsou připomínáni také Marie Anna od Ježíše, Kvadrát a Regintruda. Pod nadpisem je na sedmi řádcích napsáno několik základních pojmů. Nalezneme zde informaci, že se jedná o zakladatele řádu a mystika, datum narození a úmrtí. Je patronem humoristů, proti neplodnosti žen, proti nemocem končetin a proti zemětřesení. Následuje text o velikosti asi tři čtvrtě strany knihy. Text je uveden informacemi o kostele S. Maria in Vallicella. Nechybí zmínka o malbě na stropě, kde jsou Filipovy zázraky, jež učinil v průběhu stavby kostela. Navazuje odstavec o světcově mládí a prvních letech života v Římě. Třetí odstavec pojednává o Filipově mystickém zážitku v katakombách sv. Šebestiána. Dále se lze dozvědět o životě Filipa jako kněze, jeho díle a věhlasu. V posledním krátkém odstavci se píše o smrti a svatořečení. Text je zakončen výčtem atributů, s nimiž je světec znázorňován. Celá zpráva je doplněna o tři obrázky: posmrtná vosková maska, portrét umělce Vecchietta, který vznikl za světcova života a fotka zlaté schránky, ve které jsou uloženy Filipovy ostatky.¹⁶⁰

3.2.4.1 Vyhodnocení

Rok se svatými je pravděpodobně nejrozšířenější encyklopedie svatých v české katolické církvi. Kniha je v černých pevných deskách s tmavě modrým papírovým přebalem. Dílo je ve formátu A4. Text je psán ve třech sloupcích a vhodně doplněn obrázky. Encyklopedie se zmiňuje o více než 2000 světcích a světicích. Na posledních stránkách lze nalézt i některé významné osobnosti českého národa. Podle vydání z roku 1994 u nich ještě nebyl zahájen beatifikační proces. Dnes už ale u mnohých beatifikační proces započat byl a například Pavel Gojdič již je blahoslavený. Dílo je překladem z německého originálu.

¹⁵⁹ SCHAUBER, Vera a SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Překlad Vojtěch Pola a Terezie Brichtová. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

¹⁶⁰ Srov. tamtéž, str. 252–254.

3.2.5 Slovník křesťanské kultury¹⁶¹

Je myslím poněkud potěšující, že se jméno Filip Neri nachází i v této publikaci. Světec je zde identifikován jakožto reformátor a zakladatel kongregace. Filip Neri byl vychováván pod vlivem dominikánů, zvláště v duchu reformátora Savonaroly. Poté se lze dočíst obvyklé životopisné údaje. Světcova spiritualita se zakládá na pouti k sedmi římským bazilikám, úctě k nejsvětější svátosti a svátosti smíření. Kladl důraz na správnou výchovu kněží.¹⁶²

3.2.5.1 Vyhodnocení

Kniha je pevné vazby velikosti A5. V díle je možné vidět abecední seřazení pojmů. Na jedné straně jsou obvykle dva sloupce textu. Ve slovníku se vyskytují i převážně černobílé fotografie uměleckých děl, předmětů, výjevů atd. Je to překlad z francouzského originálu.

3.2.6 Slovník křesťanských mystiků¹⁶³

V tomto díle jsou Filipu Neri věnovány dvě strany. Text je rozdělen do částí, I. Životopisné údaje a II. Duchovní nauka. V první životopisné části je krátce zmíněno dětství, období učení se obchodnictví a následné usazení se v Římě. Věnoval se charitativnímu dílu, duchovnímu vedení a vybudoval oratoř. V druhé části je zmínka o Filipových mystických zkušenostech, které ale světec sám neměl v oblibě. Učil odstupu od světa, pokoře, veliké lásce k Bohu pramenící ze sebezapření, častému svatému přijímání a úctě k Panně Marii. Byl velmi radostný, bojoval proti smutku a melancholii. *Stále důvěrnější, láskyplné a niterné sjednocení s Bohem se dosahuje nikoli mimořádnými prostředky, ale prostřednictvím čisté spirituality, jak nám ji předkládá liturgie a teologie.*¹⁶⁴ Světec mluvil o stupních lásky. Jednotlivé stupně jsou podobné jednotlivým

¹⁶¹ LEMAÎTRE, Nicole, QUINSON, Marie-Thérèse a SOT, Véronique. *Slovník křesťanské kultury*. Překlad Jan Binder. Praha: Garamond, 2002.

¹⁶² Srov. tamtéž, str. 107–108.

¹⁶³ BORRIELLO, Luigi, ed. et al. *Slovník křesťanských mystiků*. Překlad Ctirad Václav POSPÍŠIL. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012.

¹⁶⁴ Cit. tamtéž, str. 298.

vztahům. Vztah služebníka a pána, nemocného a lékaře, dvou přátel, vztah syna k otci, poslední stupeň pak vztah ženicha k nevěstě.¹⁶⁵

3.2.6.1 Vyhodnocení

Jde o knihu velikosti A5 v pevné vazbě. Na papírovém přebalu je výřez z obrazu sv. Kateřiny Sienské. Text je psán ve dvou sloupcích a není doplněn obrázky. Slovník je sestaven z vybraných hesel italského originálu. Řazení pojmů je abecední. Část „Duchovní nauka“ je o něco rozsáhlejší než „Životopisné údaje“.

3.2.7 Slovník svatých¹⁶⁶

Filip je zde rozklíčován jako reformátor a zakladatel kongregace. Co se týká jeho mládí, dostalo se mu dobrého vzdělání a připravoval se na dráhu obchodníka. Pod vlivem dominikánů a benediktýnů ale zanechal obchodu a odešel do Říma. Tam žil sedmáct let jako laik, byl vychovatelem, studoval filozofii a teologii a psal poezii. Od roku 1538 se Filip začal věnovat mládeži. V tomto období byla morálka Římanů poněkud upadlá. Filip se ji snažil svou činností pozvednout. Sloužil poutníkům, nemocným a chudým. Mnoho času věnoval modlitbě. V ní také zažil extatické stavy. Po vysvěcení na kněze se stal známým pro svou schopnost číst v lidských srdcích. Hlavní světcova pracovní náplň byla služba mladým mužům. Pro ně byla založena i oratoř. Poprvé zde zazněly hudební skladby na náboženská, zvláště biblická témata, zpívaná sólovým hlasem nebo sbory. Odtud název oratoria. U kostela Santa Maria in Vallicella byla založena kongregace oratoriánů. Filip dokázal šokovat nekonvenčním chováním. Jeho hlavní cnosti byly: láska k Bohu i lidem, pokora a smysl pro správné jednání, šlechtnost a veselí.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Srov. tamtéž, str. 297–298.

¹⁶⁶ ATTWATER, Donald a SVOBODA, Petr, ed. *Slovník svatých*. 2. rev. a dopl. vyd. Překlad Jitka MATĚJŮ. Vimperk: Papyrus, 1993.

¹⁶⁷ Srov. tamtéž, str. 135–136.

3.2.7.1 Vyhodnocení

Máme před sebou překlad anglického originálu: *The Penguin Dictionary of Saints*. Jednotliví světcí jsou řazeni dle abecedního pořadí. Vazba pevná, velikost publikace je A5. Text je jednolitý, bez odstavců a sloupců. Zajímavé je, že autor nevyjmenovává, komu je Filip patronem.

3.2.8 Svatí církevního roku¹⁶⁸

Text začíná popisem Filipovy rodiny a jeho veselé povahy projevující se už v dětství. Poté autor plynule přechází k působení v Římě, kde se světec věnoval poutníkům, chudým a posléze začal kolem sebe shromažďovat mladé lidi. Všechny se snažil vést ke svatosti. Vznikla kolem něj kongregace oratoriánů, které byl přidělen i kostel. Filip velmi podporoval lidovou zbožnost, obzvláště poutě, procesí a další. Ani tomuto světcí se nevyhnuly obtíže. Dvakrát byl obviněn inkvizicí, po čase ale bylo vždy jeho jméno očištěno. Pomohl k překonávání náboženské lhostejnosti v Římě. Vysloužil si přívěsko druhý apoštol Říma. Zemřel jako osmdesátiletý stařec.¹⁶⁹

3.2.8.1 Vyhodnocení

Dostává se mi do rukou kniha autora, který se velkou část života věnoval výuce mládeže. Svétcí církevního roku jsou poslední, až posmrtně vydanou knihou tohoto autora.¹⁷⁰ Kniha je psána pro děti, tedy velmi srozumitelně. Někteří světcí jsou v knize jednoduchou kresbou znázorněni. Patří mezi ně i Filip Neri. Svétcí jsou řazeni dle kalendářního pořádku. Jedná se o pevnou vazbu velikosti A5, s přebalem, který lehce upoutá pozornost dítěte.

3.2.9 Svatí na každý den¹⁷¹

Po informacích o narození se stejně jako v mnoha jiných textech dočítáme jen málo o dětství. Přistupuje se až k Filipovi v jeho 18 letech.

¹⁶⁸ HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2001.

¹⁶⁹ Srov. tamtéž, str. 78–79.

¹⁷⁰ Srov. tamtéž, obal knihy.

¹⁷¹ TARZIA, Antonio, ed. a AGASSO, Domenico. *Svatí na každý den: historie, spiritualita, umění: duben – květen – červen*. Překlad Adam MACKERLE a spol. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

Odchází ke svému příbuznému a po dvou letech se přesouvá do Říma. Tam přichází právě v období tzv. protireformace. Pracuje jako vychovatel, dochází na univerzitu a zažívá své první mystické zkušenosti. Pozvolna se začíná věnovat chudým a pod vedením svého zpovědníka se stává knězem. Z Filipova působení vyrůstá oratoř a kongregace oratoriánů. Ta se výborně stará o pastorační práci místních věřících. Na poslední straně se lze dočíst o Římu a jeho důležitém postavení v dané době. Právě v této situaci má Filip duchovní starost o mnohé obyvatele, ale nejen o ně. Věnuje se i poutníkům, chudým, nemocným, zkrátka všem. Ještě před svou smrtí byl považován za svatého. Filipovo jméno znamená milovník koní. Atributy jsou lilie či růženec. Je patronem mládeže.¹⁷²

3.2.9.1 Vyhodnocení

Kniha je druhý díl ze čtyřdílné publikace. Tato je v pevné vazbě velikosti A4. Originál publikace je v italštině. Svatí jsou řazeni podle liturgického kalendáře. Grafické zpracování je velmi pohledné. V díle jsou vyfocena některá umělecká díla zabývající se Filipem Neri. Text je napsán v jednom sloupci, členěn odstavci.

3.2.10 Šli se silou stále větší¹⁷³

Filipovo jméno je v této publikaci zmíněno na několika místech, budu se ale věnovat jedné podkapitole, která nese název: Setkání a cesta s o. Filipem. Cesare Baronio se s Filipem Neri setkal krátce po příchodu do Říma. Filip ho přijal se svou typickou srdečnou radostností. Filip se stává Cesarovým duchovním vůdcem. Později také odhalil velké Baroniovo nadání a nechal ho v oratoři promlouvat. Filip vedl svého žáka také k maximální poslušnosti, chudobě, trpělivosti a pokoře. Je známo, že Filipa a Cesara drželo velmi blízké přátelské pouto. Filip dokonce svými modlitbami vyprosil Baroniovi uzdravení

¹⁷² Srov. tamtéž, str. 267–270.

¹⁷³ *Šli se silou stále větší (Žl 84,8): soubor modelových životopisů světeckých osobností*. Odpovědný redaktor Michal ALTRICHTER. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., 2015.

z nemoci. Filip Neri byl na svého žáka mimořádně přísný. Na výzvu Filipa se rovněž Cesare začal zabývat církevními dějinami.¹⁷⁴

3.2.10.1 Vyhodnocení

Brožovaná vazba velikosti A5 je doplněna o černobílé obrázky a fotografie. V této knize je soubor modelových životopisů několika svatých. Cesaru Baroniovi, Filipovu žáku, je v knize věnováno 29 stran. Autor textu je Edoardo Aldo Cerrato. V textu lze pozorovat vztah Filipa a konkrétního žáka. Řekl bych, že se jedná o praktickou ukázkou Filipovy výchovné metody.

3.2.11 Tiší buřiči Boží¹⁷⁵

V knize je celkem popsáno deset osobností svatých. Kapitola o Filipovi je nadepsána: „Svatý komediant“. Pod nadpisem jsou hesla: tulák, pouliční misionář a kněz. V úvodu autor upozorňuje, že svatí nebyli co do zevnějšku a chování ideální návštěvníci kostela, jak by si je dnes bylo možné představovat. Filipovi Neri se přezdívalo zbožný klaun a rozhodně nepatřil mezi konformní věřící své doby.¹⁷⁶

První podkapitola se nazývá: „Hrnce a sudy jako dědictví“. Autor vykresluje Filipovo dětství. Nezapomíná ani na politické okolnosti doby, kdy se světec narodil. Základní informace z dětství je Filipova dobrotivost, která se projevila i láskou ke zvířatům. Vyrůstal ve Florencii a byl ovlivněn Savonarolou. Přes církevní odsouzení k němu měl respekt a ve své oratoři později jeho obraz zavěsil. Domaloval na něj dokonce svatozář. V osmnácti letech Neri odchází ke strýci, který se živil obchodem. Pro tuto práci ale Filip neměl vlohy. Byl příliš naivní, poctivý a štědrý. Zřekl se dědictví, spálil rodokmen a vydal se do Říma. V Římě se živil jako vychovatel a dál rostl v duchovním životě. Světec pro své modlitby začal hledat útočiště v tichu katakomb. Navštěvoval univerzitní přednášky, a když vypukl hladomor, byl

¹⁷⁴ Srov. tamtéž, str. 178–187.

¹⁷⁵ FELDMANN, Christian. *Tiší buřiči Boží: o velkých světcích křesťanství*. Editor Jaroslav KNITTL. Nové Město nad Metují: Signum unitatis, 1991.

¹⁷⁶ Srov. tamtéž, str. 132–133.

mezi prvními, kdo pomáhal kdekoli bylo potřeba. Dochází rovněž k vnitřnímu obrácení. Prodává své knihy a vzdává se vzdělanosti. Možná pro obavy z ješitnosti vzdělanců. Nechává si jen Bibli a věnuje se tomu, co je možné dnes nazvat lidový apoštolát.¹⁷⁷

Následující podkapitola nese jméno: „Tulák pro Krista“. Filip se stává křesťanským Sokratem. Rozmlouvá s lidmi, ale místo pro dobu typickým strašením peklem proniká v obyčejných rozhovorech k jejich srdci. Mnoho času tráví i s dětmi. Byl znám svými vtipy. Přišel například za jedním kardinálem a s vážnou tváří se ho ptal, nezná-li nějaký prostředek, po kterém by mu šedivé vousy opět zčernaly. *Pro Filipa byl humor uvědomělý životní postoj a cosi jako morální příkaz.*¹⁷⁸ Ve vši té veselosti ale lidé mohli spatřit hlubokou moudrost. Světec měl obrovský dar vcítit se do druhých a cit pro styk s lidmi.¹⁷⁹

Třetí podkapitola má název: „Buřičský humor“. Je zde podrobně rozebrán Filipův humor a dopad na okolní lid. Smích pomáhá zvládnout život se vši tvrdostí a frustrací, která k životu patří. Humor byl také prostředek, jak Neri držel na uzdě svou prudkou a prchlivou povahu. Bláznivými žerty se rovněž snažil čelit narůstající popularitě. Všechny své spisy spálil. Nepřál si být po smrti oslavován. Velmi dbal na pokoru svých žáků. Domýšlivým lidem dokázal skvěle nastavit zrcadlo.¹⁸⁰

Čtvrtá podkapitola nese titulek: „Z tuláka se stane sociální pracovník“. V pětatřiceti letech Filip spoluzaložil Bratrstvo sv. Trojice pro poutníky. Začal se tedy starat o poutníky a jiné nemajetné. Roku 1551 se nechává vysvětit na kněze a tráví až patnáct hodin denně ve zpovědnici. Světce navštěvovalo více a více lidí. Jeho světnice se postupně stala místem setkávání, modlitby, předčítání a přednášek. Tak vzniklo oratorium, tedy modlitebna. Postupně byla doplněna i pevná struktura. V této době byla obnovena také pouť k sedmi římským bazilikám. Filip dokázal své žáky motivovat tak, že například pod

¹⁷⁷ Srov. tamtéž, str. 133–136.

¹⁷⁸ Cit. tamtéž, str. 139.

¹⁷⁹ Srov. tamtéž, str. 136–140.

¹⁸⁰ Srov. tamtéž, str. 140–142.

rukama Cesara Baronia vzniklo první průkopnické dílo církevního dějepisectví. Oratorium se také podílelo na průzkumu římských katakomb. Ani Filipovu dílu se nevyhnulo obvinění inkvizicí. Vše bylo naštěstí vyřešeno jen výslechy a dočasnými zákazy.¹⁸¹

Další podkapitola má název: „Extáze a koště“. Z Filipova života jsou doloženy četné extáze a jevy známé z parapsychologie. Z jedné extáze světeci zůstalo rozšířené a nahlas tlukoucí srdce. Groteskními nápady se snažil zakrýt stavy vytržení. Extáze a sentimentalitu ale nikdy nepovažoval za znamení Boží milosti. Nebyl ani příznivcem přehnané askeze a umrtvování. Zajímavé je, že Filip byl velmi kritický k ženám. Nežertoval s nimi, někdy se na ně agresivně osopoval a zpovědníkům radil, aby se ženě nedívali do tváře. Tento postoj se změnil až ve vysokém stáří. Světcův žák Baronio dokládá, že měl rád představu dobře fungující republiky. Takovou strukturu vtiskl i do oratoria. Oratoriáni byli velmi oblíbeni už ve své době. Otcové pořádali kurzy pro zpovědníky, konali vizitace v klášterech a další. Ve stáří Filipa potkaly bolestné zdravotní obtíže. S nimi rostla i světcova zbožnost.¹⁸²

Poslední kapitola je dopis Filipa Neri jedné řeholnici. Světec varuje před lakomstvím. Vyzývá ke stejné štědrosti, kterou lze pozorovat u našeho stvořitele. Bůh nám dává svou milost tak, že pro něho můžeme zapomenout na sebe a na své lakomství. Na posledních deseti řádcích jsou Filipovy časté výroky.¹⁸³

3.2.11.1 Vyhodnocení

Publikace je brožovaná vazba, velikosti A5. Není kladen velký důraz na grafiku knihy. Jedná se o překlad z německého originálu. V českém prostředí byla publikace vydána v nákladu 5000 kusů. Text je velmi čtivý. Autor se snaží jednotlivé světce podat jako celistvé osobnosti a výborně vystihuje Filipovu osobnost. Faktické informace jsou vhodně doplněny o zajímavosti. Autor se

¹⁸¹ Srov. tamtéž, str. 142–146.

¹⁸² Srov. tamtéž, str. 146–150.

¹⁸³ Srov. tamtéž, str. 150–151.

nebojí Filipovi přiznat i vlastnosti, které optikou dnešního člověka lze hodnotit záporně. Příkladem může být jeho vztah k ženám.

3.2.12 V jednom společenství¹⁸⁴

Filip je výslovně uveden jako světec významný v celosvětovém měřítku. Jeho památka je pro církve závazná. Byl svatým, který nepotřeboval obrácení. Žil bez otřesů a bez krizí. V dospívání si oblíbil básnictví, hudbu a krásnou krajinu. Učil se obchodu u svého strýce, ale obchodníkem se nestal. Odešel do Říma. Tam navštěvoval kurzy ústavu Sapienza a působil jako potulný kazatel. Byla mu věnována pozornost pro jeho způsob řeči. Byl důmyslný a vtipný. Navštěvoval nejposlednější a přinášel k nim svůj vtip a milosrdnou lásku. Shromáždil kolem sebe kluky z ulice a založil pro ně oratorium Boží lásky. Dodnes jsou známy mnohé jeho vtipné situační komentáře. Například chlapcům na uklidnění říkával: „*Utište se trochu, jestli to vůbec dokážete.*“¹⁸⁵ Pracoval rovněž pro katolickou protireformaci. Říkalo se mu druhý apoštol Říma. *Po mši svaté vždy doporučoval věřícím: „Ted’ už můžete jít. Čas modlitby skončil, ale neskončil čas ke konání dobra.*“¹⁸⁶ Při pitvě lékaři u Filipa odhalili neobyčejně velké srdce. V tomto krátkém textu je pozoruhodně častý výskyt vlastních Filipových slov. Většinou se jedná o krátké, vtipné a zároveň poučné věty.¹⁸⁷

3.2.12.1 Vyhodnocení

V této knize jsou svatí řazeni podle kalendáře. Publikace je v pevných deskách s červeným přebalem, velikostí formátu o něco málo větší než A5. Text je členěn do odstavců a je prost ilustrací či fotografií. Kniha je českou publikací a je možné v ní nalézt odkaz na zdroje, z kterých bylo čerpáno.

¹⁸⁴ VRÁNA, Karel, ed. *V jednom společenství: životní příběhy světců*. Vyd. 2., rev. Praha: Vyšehrad, 2009.

¹⁸⁵ Cit. tamtéž, str. 226.

¹⁸⁶ Cit. tamtéž, str. 226.

¹⁸⁷ Srov. tamtéž, str. 225–226.

3.2.13 Velká kniha světců¹⁸⁸

Několik úvodních řádků publikace se týká světcova života před příchodem do Říma. V Římě se přiživuje jako vychovatel dvou dětí, věnuje se studiu a poustevnickému životu. Postupně rozvíjí svůj laický apoštolát, věnuje se zvláště mladým, a také apoštolátu chudých a nemocných. Roku 1544 zažívá mystický zážitek. Roku 1548 zakládá bratrstvo, které se stará o poutníky a chudé. Stává se knězem a duchovním vůdcem mnoha duší. Projevuje se u něj také velká touha odejít na misie. Rozhoduje se ale zůstat v Římě. Jeho misie je Řím. Filipovo celoživotní úsilí vyvrcholilo v založení kongregace oratoriánů. Světec se stal známým pro svou moudrost a byl vyhledáván chudými, bohatými, kardinály i papeži. Oratoriáni od papeže dostali malý kostel Panny Marie ve Vallicelle u Tibery. Filip se angažoval i v záležitosti navrácení do církve někdejšího protestanta Jindřicha IV. Navarského. Neri byl veselé povahy, často si dělal z druhých lidí legraci. Odmítl kardinálskou hodnost. Měl rád děti, hudbu a vtipy. Už za jeho života se o něm mluvilo jako o světci. Poslední odstavec je věnován Filipově smrti, svatořečení a uložení jeho ostatků do schrány v chrámě S. Maria in Vallicella.¹⁸⁹

3.2.13.1 Vyhodnocení

Dostává se mi do rukou kniha v pevných složkách formátu A5. Na několika místech je možné nalézt černobílé fotografie uměleckých děl. Autor v poslední kapitole vypisuje seznam literatury, ze které čerpal. Kniha má rejstřík. Svátí v publikaci nejsou řazeni podle data svátku, ale dle abecedního pořadí. Pod nadpisem je vypsáno, komu je Filip patronem.

¹⁸⁸ RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002.

¹⁸⁹ Srov. tamtéž, str. 226–228.

3.3 Novinové články

V této části jsem vybral tři ukázky novinových článků.

3.3.1 Bratři, kdy začneme být dobří?¹⁹⁰

Článek začíná poukázáním na velké rozdíly, které mezi světci lze nalézt, zároveň ale i na velkou touhu po Bohu, která je všechny spojuje. Následně se přistupuje k Filipovu životu. Píše se zde o světcově sestře Alžbětě, která dosvědčila altruistický charakter jeho osobnosti. Další významnou vlastností, téměř až životním programem, byla Filipova veselost. Po tomto úvodu má první podnadpis název: „Tvoje Indie je v Římě“. V této části se ukazuje, v čem je Filip současným lidem blízký. Měl Filip velký cit pro svobodu, miloval přírodu a zvířata. Ve svém pokoji choval kočku, ptáčky a po Římě chodil se svým psem Capriccio na vodítku. Dokonce choval kanárka a ptáčky i v sakristii. Sloužili pro rozptýlení před bohoslužbou, tak se světec bránil extázím, do kterých se při mši dostával. Filip uvažoval i o misiích v Indii. Rozhodl se ale zůstat v Římě. Druhý podnadpis je: „kdy začneme být dobří?“. Zde se autor vrací k zpět k Filipovu dětství a jde chronologicky k dospělosti. Není zde opomenuto ani popsání katolické protireformace, které byl Filip součástí. Třetí podnadpis je: „Oratoř: společenství pro meditaci a aktivní činnost.“ Oratoř, jakožto modlitební setkání, mělo za cíl povzbudit účastníka k aktivní bliženecké lásce. V tomto společenství lze pozorovat i demokratický princip. Setkávají se v něm totiž různé sociální vrstvy a rozdíly mezi lidmi jsou v tomto společenství upozaděny. Filip uměl spojit lásku k bližním a lásku k Bohu. Chování, které by mohlo být pro někoho až infantilní, bylo založené na hlubokém duchovním životě.

3.3.1.1 Vyhodnocení

Článek je přeložen z periodika *Maria Ausiliatrice* 5/2007. Přeložil Lubomír Štula.¹⁹¹ Text je členěn ve čtyřech sloupcích a je také doplněn o tři

¹⁹⁰ Srov. SCUDU, Mario. *Bratři, kdy začneme být dobří? Světlo*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, září 2007, č. 35, ročník XV., str. 6–7.

¹⁹¹ Srov. tamtéž, str. 6–7.

černobílé obrazy světce. Celý článek se zaměřuje na Filipovy vlastnosti, které jsou dnešním lidem blízké a hodnotné.

3.3.2 Filip Neri – světec veselý¹⁹²

Jedná se o velmi krátký článek rozdělený do šesti odstavců. Odstavce jsou bez nadpisů. V úvodu je Filip uveden jako světec rozmarný, až rozpustilý. Následně je zdůrazněna světcova pracovitost. Jsou zde vypočteny všechny jeho aktivity. Zdálo by se, že po veškeré té práci bude Filip unavený. Opak byl pravdou. Navzdory pracovní únavě byl stále veselý a radostný. K radosti nabádal i ostatní. Ve třetím a čtvrtém odstavci se zabývá pozitivním vlivem, který má člověk s veselou myslí na své okolí. I Panna Maria byla radostná. Svědčí o tom Magnificat, který v jejím srdci stále hlaholil. Předposlední odstavec popisuje jaký smích je v jaké příležitosti vhodný. Na závěr zaznívá výzva, aby byla i mnou rozšířena paleta veselých lidí.¹⁹³

3.3.2.1 Vyhodnocení

Text je jednoduchý bez obrázků, dělený do odstavců. Článek je zaměřen na smích a veselost.

3.3.3 Svatý Filip Neri a humor¹⁹⁴

V roce 2015 církev slavila 500 let od narození svatého Filipa. V 29. čísle Katolického týdeníku byla tomuto světci a obecně humoru věnována dvoustrana. Nalezneme na ní několik článků.

Radostná mysl posiluje srdce

První článek je věnován církevnímu humoru. Má uvést do tématu. Připomíná Filipovo výročí a uvádí ho jako šaška, karikaturistu

¹⁹² Srov. SAHAN, Karel, *Filip Neri – světec veselý. Duchovní pastýř: měsíčník katolického duchovenstva*. Praha: Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČR v ÚCN. květen 1955, č. 5, ročník V. str. 88.

¹⁹³ Srov. tamtéž.

¹⁹⁴ Srov. JANČAŘÍK, Zdeněk a kol. *Sv. Filip Neri a Humor. Katolický týdeník*. Praha: Katolický týdeník s.r.o., červenec 2015 č. 29, ročník XXVI. str. 4–5.

a přirovnává k Donu Quijotovi. Dokázal být ve své době, která byla velmi složitá a problematická, veselý.

Veselý svatý Pippo Buono

Hned v úvodu je Pippo Buono přeloženo, jako "Pepíček Dobrotivý". Jedná se o dobu, kdy se prosazuje církevní reforma v různých podobách. Ta pravá pochází zevnitř. Filip tak činí svou radikální službou Kristu a jeho církvi, konkrétně nemocným, chudým. Měl charisma pro shromažďování lidí, zvláště chudých. Svatý Ignác z Loyoly ho přirovnal ke zvonu na věži, který svolává lidi k modlitbě. V posledním odstavci je věcně popsána činnost oratoře.

Nechci žádné skrupule, buďte veselí!

V této části se Katolický týdeník věnuje svatému Janu Boskovi a jeho vztahu k Filipovi. Považoval ho za svého předchůdce a zvláštního přímluvce.

Úsměvy Filipa Neri

Poslední článek vypovídající přímo o Filipovi se zabývá jeho smyslu pro humor a udává některé konkrétní příklady z jeho života.

Články na další straně nejsou o Filipovi, ale obecně o humoru.

3.3.3.1 Vyhodnocení

Články nalézáme v rubrice „Téma“. Celkový zaštitující název je „Sv. Filip a humor“. Uprostřed stránky je fotografie z filmu, který byl o Filipovi natočen.

3.4 Další zdroje

3.4.1 Filmy

O Filipu Neri jsou v českém prostředí známy dva filmy. Oba jsou životopisné, původem italské a dostupné se slovenským dabingem. První je z roku 1983. Režisérem je už zesnulý Luigi Magni. Italský název zní: *State buoni... se potete*.¹⁹⁵ Druhý, dvojdílný, byl natočen roku 2010. Režisérem je Giacomo Campiotti. Film nese název *Preferisco il paradiso*.¹⁹⁶

3.4.2 Církevní dokumenty a liturgické texty

V katechismu katolické církve je v odstavci 2416 krátká zmínka o zvířatech. Jako příklad svatých, kteří s něžností zacházeli se zvířaty je zmíněn František z Assisi a Filip Neri.¹⁹⁷

Filipovo jméno lze nalézt v encyklice *Rerum omnium*,¹⁹⁸ o sv. Františku Saleském. Pius XI. Filipa vyjmenovává mezi světcí Ignácem z Loyoly, Františkem Xaverským, Terezií od Ježíše a Isidorem dělníkem. Encyklika ale nebyla přeložena do češtiny. Stejný papež o několik let později vydal i encykliku *O křesťanské výchově mládeže*¹⁹⁹. Ta přeložena byla a Filip Neri je v ní nazván podivuhodný vychovatel. Jeho jméno je v tomto textu navázáno na kardinála Silvia Antonia, který byl žákem Filipovým.

Co se týká liturgických textů, v Českém misálu má Filip vlastní všechny tři prezidenciální modlitby a v breviáři lze nalézt také několik málo životopisných informací. Kompletní texty uvádím v příloze.

¹⁹⁵ Srov. Česko-Slovenská filmová databáze. *Nezlobte, když nemusíte*. [online databáze]. Česko-Slovenská filmová databáze © 2001–2018, POMO Media Group s.r.o. [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <<https://www.csfd.cz/film/39501-nezlobte-kdyz-nemusite/prehled/>>.

¹⁹⁶ Srov. Česko-Slovenská filmová databáze. *Preferisco il paradiso*. [online databáze]. Česko-Slovenská filmová databáze © 2001–2018, POMO Media Group s.r.o. [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <<https://www.csfd.cz/film/304646-preferisco-il-paradiso/komentare/>>.

¹⁹⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*. Překlad Josef Kolářek. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1995, str. 587.

¹⁹⁸ Srov. PIO XI. *Enchiridion delle encicliche*. Bologna: Ed. Dehoniane Bologna, 1995. sv. 5, str. 65.

¹⁹⁹ Srov. KATOLICKÁ CÍRKEV. Papež a PIUS XI. *O křesťanské výchově mládeže*. Divini illiusmagistri: encyklika. Překlad Josef Papica a Josef Vlček. 2. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1947, str. 26.

3.4.3 Kvalifikační práce

Licenciátní práce *Ludová zbožnost' a hudba v prvom Oratóriu sv. Filipa Neriho*²⁰⁰ se celou první kapitolu věnuje postavě Filipa Neri. Tato kapitola má dvacet stran. Autor práce je kněz slovenského původu, působící v Ostravsko-opavské diecézi. Otec Marcel Puvák část svého života prožil v Kongregaci Oratoria sv. Filipa Neri ve Vicenze.

V bakalářské práci s názvem *Bůh a humor. Teologické impulzy k duchovnímu životu*²⁰¹ lze nalézt jednu podkapitolu o rozsahu jedné stránky věnovanou humoru v životě Filipa Neri.

V disertační práci *Olomoucký biskup František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii*,²⁰² která vyšla i v knižní podobě,²⁰³ se Filipovo jméno objevuje v kapitole Římské duchovní klima a jeho osobnosti. Filip je na třech stranách zevrubně představen a je vysvětlen vztah světce a kardinála. Autor Tomáš Parma se domnívá, že Dietrichsteinovo ovlivnění oratoriánskou spiritualitou bývá přeceňováno.²⁰⁴ Text také popisuje setkání Filipa s Dietrichsteinem. Tomuto setkání se věnuji v příloze číslo dvě.²⁰⁵

V diplomové práci o eklesiologii S. M. Braitova je potvrzeno, že Braitova spiritualita převzala mnoho impulzů ze spirituality Filipa Neri.²⁰⁶ Jako pramen

²⁰⁰ PUVÁK, Marcel. *Ludová zbožnost' a hudba v prvom Oratóriu sv. Filipa Neriho*. Olomouc, 2006. 76 stran. Licenciátní práce. CMTF UP.

²⁰¹ Srov. KOSÍK, Lukáš. *Bůh a humor. Teologické impulzy k duchovnímu životu* [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/t72wl8/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D. 50 stran. Str. 37–38.

²⁰² PARMA, Tomáš. *Olomoucký biskup František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii* [online]. Brno, 2010 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/c9ac6p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Mgr. Ph.D. Tomáš Knoz.

²⁰³ Srov. PARMA, Tomáš. *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno: Matice moravská, 2011.

²⁰⁴ Srov. tamtéž, str. 349.

²⁰⁵ Srov. tamtéž, str. 59–61, 149.

²⁰⁶ Srov. JADAVAN, Michal. *Eklesiologie Silvestra Maria Braitova OP v jeho knize Církev: Studie apologeticko-dogmatická* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/ft1fk9/>>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Vedoucí práce Martin Š Filip, Ctirad Pospíšil, str. 40.

tohoto tvrzení lze požit životopis,²⁰⁷ ve kterém jsou některé oblasti těchto dvou osob srovnávány.

V příloze diplomové práce Zuzany Vašíkové jsou o Filipovi napsány čtyři pranostiky.²⁰⁸ Pro příklad cituji jednu pranostiku: *Na svatého Jiří, tráva ze země míří, na svatého Filipa, tráva už je veliká.*²⁰⁹

3.4.4 Další

V knize Youcat modlitební knížka pro mladé,²¹⁰ se vyskytuje Filipova modlitba Rozetni má pouta. Modlitba má dva odstavce a hlavním tématem je hledání cesty k Ježíšovi.²¹¹ V dříve vydaném katechismu pro mladé²¹² je v okrajové části každé strany napsáno vždy několik citátů. Jeden citát, myšlenka je i od Filipa.²¹³

Svatý Don Bosko navazoval na Filipa. Znal podobu Filipovy oratoře. Svému dílu ale dal osobitou podobu.²¹⁴

Jaroslav V. Polc se ve své publikaci zabývá Svatými roky.²¹⁵ O poutníky, kteří připutovali roku 1550, se mimo jiné staral i sv. Filip spolu s dalšími sedmnácti spolupracovníky. Přijímali poutníky bez rozdílu národností.²¹⁶

Podle sdělení školitele nakladatelství Refugium připravuje publikaci s názvem: „Úvod do mystiky“ od Jana Křtitele Scaramelliho. Jedná se o rozsáhlý traktát k duchovnímu životu, který ovlivnil celou řadu pozdějších

²⁰⁷ Srov. KAŠIČKA, Zdeněk. *Otec Braito: životopis olomouckého dominikána 1898–1962*. Praha: Krystal OP, 1993, str. 37.

²⁰⁸ VAŠÍKOVÁ, Zuzana. *Slovinské a české pranostiky, komparativní pohled* [online]. Brno, 2012 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/gk9ql/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Pavel Krejčí.

²⁰⁹ Srov. tamtéž, str. 198.

²¹⁰ LENGGERKE, Georg von a SCHRÖMGES, Dörte. *YOUCAT: česky: modlitební knížka pro mladé*. Překlad Jindra HUBKOVÁ. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012.

²¹¹ Srov. tamtéž, str. 67.

²¹² *YOUCAT: česky: katechismus katolické církve pro mladé*. Překlad Jindra HUBKOVÁ. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.

²¹³ Srov. tamtéž, str. 278.

²¹⁴ Srov. BOSCO, Teresio a KOPECKÝ, Jaroslav. *Don Bosko*. Praha: Portál, 1993, str. 130.

²¹⁵ POLC, Jaroslav V. *Svaté roky: (1300–1983)*. Praha: KTF UK, 1998.

²¹⁶ Srov. tamtéž, str. 42.

autorů. I v tomto díle budou čtenáři seznámeni s mystickými zkušenostmi Filipa Neri.

V Českém prostředí jsem opakovaně narazil na krátký Filipův životopis, napsaný Antoniem Cistellinim a přeloženým do slovenštiny.²¹⁷

V knize o svaté Veronice Giuliani²¹⁸ je o jejím vztahu k Filipovi jen několik řádků. Pomohu si přímou citací: *Na svátek svatého Filipa Neri a pak déle než rok cítila v hrudi silný žár, který ji pozvedal žebra stejně jako tomuto světcí.*²¹⁹

Do povědomí českého čtenáře se vrylo také několik autorů z řad oratoriánů. Rád bych některé heslovitě vyjmenoval a uvedl příklad některých jejich v češtině zpracovaných děl. Frederick William Faber: *Betlem*,²²⁰ *Dobrota*,²²¹ *Vyšší život*,²²² *Velebná svátost neboli díla a cesty Boží*;²²³ John Henry Newman: *Čas antikrista*,²²⁴ *I pokus se počítá*,²²⁵ *Bůh a já*,²²⁶ Nicolas Malebranche: *Svět v Bohu*,²²⁷ Wolfgang Trilling: *Hledání historického Ježíše*,²²⁸ *Apoštol Pavel: Misionář a teolog*.²²⁹

²¹⁷ CISTELINI, Antonio. *Svätý Filip Neri – krátky príbeh jedného veľkého života*. Překlad Marcel PUVÁK. Prievidza: Patria I., s.r.o., 2000.

²¹⁸ IRIARTE, Lázaro. *Svatá Veronika Giuliani: závrat' z Boží lásky*. Překlad Juvenál VALÍČEK. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011.

²¹⁹ Srov. tamtéž, str. 18.

²²⁰ Srov. FABER, Frederick William. *Betlem*. Překlad Jakub Pavelka. Praha: Ladislav Kuncíř, 1929. Sv. 2., Vinice Páně; 3, 5.

²²¹ Srov. FABER, Frederick William. *Dobrota*. Přerov: Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie, 1926.

²²² Srov. FABER, Frederick William a VAŠEK, Bedřich, ed. *Vyšší život: myšlenky ze spisů F. W. Fabera*. Překlad Bedřich Vašek. Brno: Brněnské tiskárny, 1948.

²²³ Srov. FABER, Frederick William. *Velebná svátost neboli díla a cesty Boží*. Překlad Adolfa Řivnáčová. Praha: Družstvo Vlast, 1948.

²²⁴ Srov. NEWMAN, John Henry. *Čas Antikrista*. Překlad Jindřiška MACHOVÁ. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011.

²²⁵ Srov. NEWMAN, John Henry a GRAČKA, Jiří, ed. *I pokus se počítá*. Překlad Jiří Gračka. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

²²⁶ Srov. NEWMAN, John Henry. *Bůh a já: rozjímání a modlitby*. 2. vyd. Olomouc: Krystal, 1930.

²²⁷ Srov. MALÝ, Rudolf Ina. *Svět v Bohu: (N. Malebranche): tendenční monografie*. Praha: Fr. Borový, 1922.

²²⁸ Srov. TRILLING, Wolfgang. *Hledání historického Ježíše*. Překlad Jindřich Slabý. Praha: Vyšehrad, 1993.

²²⁹ Srov. TRILLING, Wolfgang. *Apoštol Pavel: Misionář a teolog*. Překlad Jindřich Slabý. Praha: Vyšehrad, 1994.

4 Teologické shrnutí

V osobě Filipa Neri lze potkat světce, který hluboce promlouvá k dnešním lidem. Ačkoli se narodil před více než půl tisíciletím, jeho chování a způsob života je dobře čitelný pro člověka, který je formován současnou postmoderní kulturou. Do obecného povědomí se dostal jako světec, který měl rád humor. Několikrát jsem při odpovědi na otázku, jaké téma magisterské práce jsem si vybral, obdržel reakci: „To píšeš o jeho vtipech?“

Do češtiny není přeložen žádný z prvních životopisů. Nedostalo se ani na vydání Filipových dopisů. Za nejkvalitnější životopis dostupný v češtině pokládám dílo Paula Türkse. Tento autor pracuje s mnoha prameny a podává komplexní bibliografické informace.

Filip Neri v českých textech je podle mého názoru celistvě podanou osobností. Nezdá se mi, že by byl kladen přílišný důraz na jednu stránku světcova života a jiná, důležitá stránka by byla zcela opomenuta. V následující části bych se rád věnoval některým akcentům, které mi z českých textů vyčnívají.

První je radost, smysl pro humor a veselost. Filip přetéká radostí pramenící ze vztahů, které jsou zakořeněny v modlitbě. Obzvláště se modlil a uctíval osobu Ducha Svatého. Měl velkorysé, milující srdce, které plálo pro Boží oslavu. Dokázal druhé milovat a zároveň sám prožíval hlubokou lásku, kterou jsme Kristem milováni. Z tohoto základu prýštila jeho radost. Stala se velkým symbolem jeho spirituality. Slovní spojení veselý svatý, svatý komediant nebo mystik v šatě blázna jako by byla synonymy pro jméno Neri. Schopnost rozlišit situaci a podle potřeby být vážný, plný soustředění nebo naopak nespoutaný, veselý až lehkomyšlný je Filipova úctyhodná vlastnost. Humor se stal nástrojem, jak zamaskovat vlastní mystický žár, zároveň sloužil k poukázání na chyby a omyly druhého.

Další významný důraz je položen na činnost kazatelskou a zpovědní. Lze říci, že s přibývajícím časem Filip ustupuje z pozice kazatele a mnoho času dává

zpovídání penitentů a duchovnímu vedení. V duchovním vedení se projevuje jako velmi laskavý a vlídný. Zároveň ale neubírá z náročnosti. Duchovně vedl věřící různých sociálních tříd i různého stavu. Byl přesvědčen, že duchovní život není vyhrazen jen pro privilegovanou skupinu, ale může být blízky každému člověku.

V životě světce lze pozorovat pohyb zaměření hlavní činnosti od pastorače mládeže k rozpětí na širší věkové spektrum věřících. V každém období se objevuje starost o nemocné.

Neri byl celý život přitahován modlitbou. Už od mládí se tato touha projevuje a v Římě je plně realizována. Žil uprostřed rušného města v množství mezilidských vztahů a zároveň ponořen v modlitbě. V této souvislosti je nepřehlédnutelný akcent na mystiku. Není možné odtrhnout Filipa od modlitby ve vytržení a dalších zázraků, které byly skrze něho konány. Jedním dechem ovšem je nutné dodat, že Neri vždy vede k běžnému hlubokému duchovnímu životu a odrazuje od touhy po zvláštních milostech a darech. Všechny dochované Filipovy rady jsou rovněž velmi praktického charakteru.

Ve Filipovi se zrcadlí rovněž neslábnoucí touha po svobodě. Jeho nespoutanost, nekonformnost, nenávisť ke všemu, co by ho mohlo svázat je zřejmým dokladem. Zůstal rovněž svobodný v otázce moci a majetku. Vybral si cestu chudoby. Odmítal pocty, uznání a vlastnil jen minimum osobních věcí.

Planoucí srdce je jedním z atributů. Byla to neslábnoucí láska, která hnala Filipa v každé těžkosti dál. Jeho dobrotivost a přeplněnost láskou se projevuje ve vztazích a v množství dobrých skutků, které vykonal. Láska světce vede k otevřenosti a horlivosti. Opouští sám sebe pro Boha.

Filipovi nelze rovněž upírat obrovskou disponovanost pro hledání a nalézání Boží vůle. Jak jinak by se člověk, který se vyhýbal řádu a svazujícím povinnostem mohl nechat vysvětit na kněze a později dokonce založit kongregaci?

Světec je rovněž spjat s láskou ke zvířatům.

V české literatuře není zapomenuto ani na pokoru. Neri vždy velmi dbal na základní kámen každého bohulibého skutku, kterým pokora jistě je. Dokázal jasně rozlišit pravou pokoru od pokory strojené. Nikdy si nepotrpěl na vnější skutky pokoření, kterými v té době bylo fyzické sebepoškozování a další přísné kající skutky. Věděl, že pravá pokora je postoj srdce a odpoutanost od touhy být velkým v očích lidí. K tomuto Filipovi sloužilo i sebezesměšnění a k podobným způsobům osvojení si pokory nabádal i své žáky.

Filip byl sám velmi dobrotivý, laskavý, dokázal vidět dobrotu v každém, kdo za ním přišel. I těm nejtěžším hříšníkům světec zvěstuje Boží milosrdenství.

Velmi významná je jednoduchost a snaha vyhýbat se komplikovaným řešením. Světec dokázal křesťanské kérygma obléci tak, aby byla hluboká víra přístupná i mládeži a dalším, kteří neměli patřičné intelektuální a kulturní vzdělání a byli tehdejší církevní hierarchií do značné míry přehlíženi.

Filip také vynikal v čistotě. Cestou k této ctnosti bylo stálé vědomí vlastní nedostatečnosti. Při pokušení doporučoval vždy útek. Mít čisté průzračné srdce od tužeb a sobectví je velký dar. Čistota není dar jen pro něho samého, ale pro celé společenství. Čisté srdce se udržuje také poslušností. Filip vždy dbal na poslušnost svým představeným. K poslušnosti vedl i své žáky.

Filip byl ve svém stáří často nemocen. V těchto těžkých chvílích se v jeho životě projevila milost trpělivě snášet utrpení. Někdy se může jevit, jako by světec prožil radostný život bez sebemenší obtíže a bolesti. Opak je však pravdou. Druhé polovině života se netěšil dobrému zdraví a čelil několika vážným nemocem. Vše ale trpělivě a oddaně snášel a nenechal se znechutit.

Závěr

V průběhu práce mi prošlo rukama nemálo textů. Od encyklopedií, monografie, překladů, až po novinové články a útržkové zmínky v dílech, která ve svém celkovém zaměření neměla s Filipem nic společného. Mnohokrát jsem také bezvýsledně prohledával tituly, ve kterých jsem měl naději, že by o Filipovi nebo o jeho díle mohly být zmínky. Vyhledávání textů byla jedna z velmi obtížných fází mého vypracovávání.

Uvědomuji si, že čtenář může být překvapen, proč jsem do prezentace textů nevložil to či ono dílo, které se může zdát významnější než jiné, jež jsem předložil. Přiznávám, že toto textové „vynesení na povrch“ vůbec není kompletní. Mnoho textů jistě chybí. Nebylo v mých silách podat vyčerpávající prezentaci. Takové představení zcela jistě přesahuje velikost této práce.

Filip Neri a jeho příklad, dílo a spiritualita mají obrovský rozsah. V českém prostředí o něm existuje solidní povědomí, potenciál ale rozhodně není vyčerpaný. Stále je dost prostoru pro vlastní rozvoj. Často se ve Filipově příkladu, díle a spiritualitě vyskytují protikladné postoje, tvrzení a názory. Antinomie ale k životu svatých neoddělitelně patří. Jako příklad mohu uvést otázku vzdělanosti. Filip navzdory své inteligenci odmítl studia a akademickou dráhu. U svého žáka Cesara Baronia ale naopak nadání rozvíjel a nechal ho studovat, zároveň se ale postaral, aby z něj nevyrostl „prkenný“ akademik.

Do závěru bych rád zahrnul i hodnocení toho, jaký teologický a duchovní rozvoj přineslo psaní práce mně, autorovi. Při vypracovávání jednotlivých dílčích úkolů mi bylo více než kdy dříve líto, že jsem se s Filipem Neri nemohl setkat osobně, fyzicky. Bohužel, narodil jsem se o několik set let později. Nabyl jsem přesvědčení, že každá osobnost je jedinečná a žádný, byť sebedelší text nemá potenciál dát plně zakusit charisma, které z tohoto člověka za života prýštilo. Zdá se mi, že i vzpomínky s odstupem času se začnou zkreslovat. Setkání dvou lidí lze prožít jen v přítomném okamžiku a jakákoli vzpomínka už není úplná. V souladu s řečeným ale lze mluvit o duchovním setkávání se

svatým. Ono se odehrává také v přítomném okamžiku a je neméně intenzivní a osobní. Toto setkání jsem v průběhu práce velmi silně vnímal. Jsem upřímně rád za všechny čas, který jsem do vypracování vložil. První stránky jsem vytvářel před více než rokem a nyní, když píš poslední řádky s naprostou upřímností mohu říci, že Filip Neri se zase o něco hlouběji vryl do mého srdce. Jeho přítomnost a přímluva je v mém životě reálnější než kdy dříve.

Během sepisování textu mne stále provázelo vědomí děkovat Bohu za to, že každého svou milostí posiluje tak, aby se mohl stát svatým. Děkuji, Pane, náš Bože, za velký zástup svatých, kteří tě už v nebi oslavují a od kterých se my zde na zemi učíme Tebe oslavovat. *Bud' veleben, Pane, Bože našich otců, a bud' uctíván a Tvé jméno bud' věčně oslavováno. (Dan 3,26)*²³⁰

²³⁰ Srov. Jeruzalémská Bible.

Anotace

Práce z oboru spirituální teologie má za cíl analyzovat a vyhodnotit, jak české prostředí vnímá sv. Filipa Neri. Jako materie k tomuto úkolu slouží texty, které jsou o Filipovi v češtině publikovány. K výběru tématu mne motivovala jednak osobní úcta, kterou k Filipovi chovám, jednak popularita tohoto světce, zejména v prostředí mladých lidí. Práce má následující strukturu: Po úvodu je v první kapitole vymezena metodologie. Druhá kapitola se zabývá bazálními životopisnými údaji. Třetí kapitola, jádro celé práce, je prezentace textů, které jsou systematicky zpracovány a vyhodnoceny. V poslední čtvrté kapitole je krátké teologické shrnutí.

Literatura

- ALTRICHTER, Michal. *Spirituální teologie*. Vydání první. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., 2017. 734 stran. Prameny spirituality; LXIX. ISBN 978-80-7412-278-1.
- ATTWATER, Donald a SVOBODA, Petr, ed. *Slovník svatých*. 2. rev. a dopl. vyd. Překlad Jitka MATĚJŮ. Vimperk: Papyrus, 1993. 436 stran. ISBN 80-901365-7-5.
- BORRIELLO, Luigi, ed. et al. *Slovník křesťanských mystiků*. Překlad Ctirad Václav POSPÍŠIL. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. 767 stran. ISBN 978-80-7195-198-8.
- BOSCO, Teresio a KOPECKÝ, Jaroslav. *Don Bosko*. Praha: Portál, 1993. 438 stran. ISBN 80-85282-60-7.
- BRAITO, Silvestr Maria. *Svatý Filip Neri, apoštol mládeže a reformátor Říma*. 2. vyd. V Brně: Brněnská tiskárna, 1948. 235 stran. Přátelé Boží, Sv. 2.
- BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. Kongregace a řeholní společnosti*. Praha: Libri, 2016. 222 stran. IV. díl, 1. svazek ISBN 978-80-7277-545-3.
- CISTELINI, Antonio. *Svatý Filip Neri – krátky příběh jednoho velkého života*. Překlad Marcel PUVÁK. Prievidza: Patria I., s.r.o., 2000. 80 stran.
- DACHOVSKÝ, Karel. *Svatý Filip Neri*. Praha: Řád, cop. 2011. 46 stran. ISBN 978-80-86673-25-7.
- Denní modlitba církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 2247 stran. ISBN 978-80-7192-687-0.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Překlad Oto Mádr. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 stran. ISBN 80-7192-467-9.
- FABER, Frederick William a VAŠEK, Bedřich, ed. *Vyšší život: myšlenky ze spisů F.W. Fabera*. Překlad Bedřich Vašek. Brno: Brněnské tiskárny, 1948. 318 stran. Duchovní knihovna, sv. 4.
- FABER, Frederick William. *Betlem*. Překlad Jakub Pavelka. Praha: Ladislav Kuncíř, 1929. 322 stran. Sv. 2., Vinice Páně; 3, 5.

- FABER, Frederick William. *Dobrota*. Přerov: Sestry Neposkvrněného Početí P. Marie, 1926. 67 stran.
- FABER, Frederick William. *Velebná svátost neboli díla a cesty Boží*. Překlad Adolfa Řivnáčová. Praha: Družstvo Vlast, 1948. 360 stran.
- FELDMANN, Christian. *Tiší buřiči Boží: o velkých světcích křesťanství*. Editor Jaroslav KNITTL. Nové Město nad Metují: Signum unitatis, 1991. 226 stran.
- GALLONIO, Antonio. *The life of Saint Philip Neri*. Překlad Jerome Bertram. San Francisco: Ignatius, 2005. 258 stran. ISBN 1-58617-150-X.
- GOETHE, Johann Wolfgang von. *Italská cesta*. Překlad Věra Macháčková–Riegerová. Praha: Odeon, 1982. 583 stran. Knihovna klasiků.
- HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2001. 237 stran. ISBN 80-7021-385-X.
- HINOJOSA, Juan Lorenzo., *Methodology in the Study of Spirituality*. University Press, Berkeley 1984.
- CHOOI, Frank. *A Psychobiographical Approach to Interpreting Hagiography: an exploratory case study of St. Francis of Assisi*. Ann Arbor, Michigan: University Microfilms international, 1990. 237 stran. (podle sdělení školitele).
- IRIARTE, Lázaro. *Svatá Veronika Giuliani: závrat' z Boží lásky*. Překlad Juvenál VALÍČEK. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011. 87 stran. Prameny spirituality; 21. ISBN 978-80-7412-082-4.
- Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. Překlad František X. HALAS a Dagmar HALASOVÁ. 1. české vyd. Praha: Krystal OP, 2009-2010. 2229 stran., [4] l. obr. příl. ISBN 978-80-7195-289-3.
- KAŠIČKA, Zdeněk. *Otec Braitto: životopis olomouckého dominikána 1898–1962*. Praha: Krystal OP, 1993. 53 s. ISBN 80-901528-2-1.
- Katechismus katolické církve*. Překlad Josef Koláček. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1995. 793 stran. ISBN 80-7113-132-6.
- Kniha svatých: ilustrovaná encyklopedie – den po dni*. Překlad Mahulena Červená a Jan Hlavička. Praha: Svojtka & Co., 2011. 336 stran. ISBN 978-80-256-0558-5.

- KRIPPENDORFF, Klaus. *Content analysis: an introduction to its methodology*. Beverly Hills: Sage, cop. 1980. 189 stran. The Sage Comm Text series, v. 5. ISBN 0803914989.
- LEMAÎTRE, Nicole, QUINSON, Marie-Thérèse a SOT, Véronique. *Slovník křesťanské kultury*. Překlad Jan Binder. Praha: Garamond, 2002. 446 stran. ISBN 80-86379-41-8.
- LENGERKE, Georg von a SCHRÖMGES, Dörte. *YOUCAT: česky: modlitební knížka pro mladé*. Překlad Jindra HUBKOVÁ. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. 175 stran. ISBN 978-80-7195-595-5.
- MALÝ, Rudolf Ina. *Svět v Bohu: (N. Malebranche): tendenční monografie*. Praha: Fr. Borový, 1922. 167 stran.
- NEWMAN, John Henry a FILIP, Štěpán Martin, ed. *Novéna ke sv. Filipu Nerimu*. Překlad Štěpán Martin Filip a Jiří Gračka. Nová Ves pod Pleší: Hesperion, 2017. 54 stran. ISBN 978-80-906372-7-6.
- NEWMAN, John Henry a GRAČKA, Jiří, ed. *I pokus se počítá*. Překlad Jiří Gračka. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 87 stran. Inspirace; sv. 5. ISBN 978-80-7195-501-6.
- NEWMAN, John Henry. *Bůh a já: rozjímání a modlitby*. 2. vyd. Olomouc: Krystal, 1930. 92 stran.
- NEWMAN, John Henry. *Čas Antikrista*. Překlad Jindřiška MACHOVÁ. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011. 121 stran. Současné otázky; 38. ISBN 978-80-7412-091-6.
- Papež PIUS XI. *O křesťanské výchově mládeže. Divini illius magistri: encyklika*. Překlad Josef Papica a Josef Vlček. 2. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1947. 53 stran.
- PARMA, Tomáš. *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno: Matice moravská, 2011. 635 stran, viii s. obr. příl. Knižnice Matice moravské; sv. 36. ISBN 978-80-86488-88-2.
- PIO XI. *Enchiridion delle encicliche*. Bologna: Ed. Dehoniane Bologna, 1995. sv. 5. ISBN: 88-10-20575-8. Bilingue, latin et italien.

- POLC, Jaroslav V. *Svaté roky: (1300–1983)*. Praha: 1998. 130 stran. KTF UK Praha.
- RAVIK, Slavomír. *Velká kniha světců*. Praha: Regia, 2002. 678 stran. ISBN 80-86367-24-X.
- SCHAUBER, Vera a SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. Vydání v KN první. Překlad Vojtěch Pola a Terezie Brichtová. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 702 stran. ISBN 80-85527-75-8.
- Stanovy a všeobecný statut konfederácie oratória sv. Filipa Neriho*. Přeložil Andričik Marián. Seminár sv. Karola Boromejského v Košiciach 2008, 136 stran. ISBN 978-80-89361-09-0
- ŠLÉGR, Jan, ed. *Český misál*. Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015. 1071 stran. ISBN 978-80-7195-810-9.
- Šli se silou stále větší (Žl 84,8): soubor modelových životopisů světeckých osobností*. Odpovědný redaktor Michal ALTRICHTER. Olomouc: Nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, s.r.o., 2015. 439 stran. Prameny spirituality; LXIV. ISBN 978-80-7412-223-1.
- TARZIA, Antonio, ed. a AGASSO, Domenico. *Svatí na každý den: historie, spiritualita, umění: duben – květen – červen*. Překlad Adam MACKERLE a spol. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 455 stran. ISBN 978-80-7195-291-6.
- TRILLING, Wolfgang. *Apoštol Pavel: Misionář a teolog*. Překlad Jindřich Slabý. Praha: Vyšehrad, 1994. 180 stran. Dialog / Vyšehrad; Sv. 1. ISBN 80-7021-130-X.
- TRILLING, Wolfgang. *Hledání historického Ježíše*. Překlad Jindřich Slabý. Praha: Vyšehrad, 1993. 195 stran. Studium; sv. 1. ISBN 80-7021-132-6.
- TÜRKS, Paul. *Filip Neri: nakažlivá radost*. Překlad Eliška VECHETA. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 183 s. Osudy; sv. 30. ISBN 978-80-7195-997-7.
- VILLER, Marcel. *Dictionnaire de spiritualité: ascétique et mystique, doctrine et histoire*. Paris: G. Beauchesne, 1982. Tome 11.
- VRÁNA, Karel, ed. *V jednom společenství: životní příběhy světců*. Vyd. 2., rev. Praha: Vyšehrad, 2009. 550 stran. ISBN 978-80-7021-990-4.

YOUCAT: česky: katechismus katolické církve pro mladé. Překlad Jindra HUBKOVÁ.
Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 301 s. ISBN 978-80-7195-495-8.

Periodika:

JANČAŘÍK, Zdeněk a kol. *Sv. Filip Neri a Humor.* Katolický týdeník. Praha: Katolický týdeník s.r.o., červenec 2015 č. 29, ročník XXVI. str. 4–5.

SAHAN, Karel, *Filip Neri – světec veselý.* Duchovní pastýř: měsíčník katolického duchovenstva. Praha: Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČR v ÚCN. květen 1955, č. 5, ročník V. s. 88.

SCUDU, Mario, *Bratři, kdy začneme být dobří?* Světlo. Olomouc: Matice cyrilometodějská, září 2007, č. 35, ročník XV., str. 6–7.

Kvalifikační práce:

JADAVAN, Michal. *Eklesiologie Silvestra Maria Braita OP v jeho knize Církev: Studie apologeticko-dogmatická* [online]. Olomouc, 2010 [cit. 2018-03-05]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/ft1fk9/>>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Vedoucí práce Martin Š Filip, Ctirad Pospíšil. 111 stran.

KOSÍK, Lukáš. *Bůh a humor. Teologické impulzy k duchovnímu životu* [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/t72w18/>>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D. 50 stran.

PARMA, Tomáš. *Olomoucký biskup František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii* [online]. Brno, 2010 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/c9ac6p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Mgr. Ph.D. Tomáš Knoz.

PUVÁK, Marcel. *Ludová zbožnost a hudba v prvom Oratóriu sv. Filipa Neriho.* Olomouc, 2006. 76 stran. Licenciátní práce. CMTF UP.

VAŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Slovinské a české pranostiky, komparativní pohled* [online]. Brno, 2012 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/gk9ql/>>.

Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce
Pavel Krejčí. 130 stran, příloha 136 stran.

Internetové zdroje:

Česko-Slovenská filmová databáze. *Nezlobte, když nemusíte*. [online databáze].

Česko-Slovenská filmová databáze © 2001–2018, POMO Media Group s.r.o.
[cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <<https://www.csfd.cz/film/39501-nezlobte-kdyz-nemusite/prehled/>>.

Česko-Slovenská filmová databáze. *Preferisco il paradiso*. [online databáze]. Česko-Slovenská filmová databáze © 2001–2018, POMO Media Group s.r.o. [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <<https://www.csfd.cz/film/304646-preferisco-il-paradiso/komentare/>>.

Farnosti Mikulovska. *Oratoriáni – dokumenty*. [online]. Farnosti Mikulovska: 2013.
[Publikováno: 2015-08-05.] [cit. 2018-04-07]. Dostupné z:
<<http://www.farnostimikulovska.cz/view.php?navezclanku=oratoriani-dokumenty&cisloclanku=2013070001>>.

Katalogy a databáze Národní knihovny ČR. *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy. Informační analýza*. [online databáze] NK ČR, ExLibris, © 2012. [cit. 2018-04-07]. Dostupné z:
<<http://aleph.nkp.cz/publ/ktd/00000/04/000000459.htm>>.

The Liturgia Latina Project. *The life of St. Philip Neri, apostle of rome by father Bacci*. [online]. Oxfordshire: David Forster, 2000. [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <<http://www.liturgialatina.org/oratorian/baccicontents.htm>>.

Přílohy

Příloha 1: Liturgické texty týkající se sv. Filipa Neri

Breviář²³¹

Narodil se 21. VII. 1515 ve Florencii jako syn notáře. Kolem roku 1536 přišel do Říma, založil tam společnost pro pomoc chudým a nemocným „Oratorium Boží lásky“, věnoval velkou péči mladým lidem. V roce 1551 přijal kněžské svěcení a usiloval o náboženskou obnovu Říma novými pastoračními metodami. Spolu s několika dalšími světskými kněžími začali bydlet společně (1564) a v roce 1575 dosáhli papežského schválení jako kongregace oratoriánů. Zemřel 25. V. 1595 a roku 1622 byl prohlášen za svatého.²³²

Závěrečná Modlitba: Bože, ty v každé době posíláš svým služebníkům svého svatého Ducha, aby je naplňoval láskou a vedl ke svatosti; naplň i naše srdce radostnou zbožností, jaká vyzařovala ze svatého Filipa. Prosíme o to skrze tvého Syna Ježíše Krista, našeho Pána, neboť on s tebou v jednotě Ducha svatého žije a kraluje po všechny věky věků. Amen.²³³

²³¹ Srov. *Denní modlitba církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

²³² Srov. tamtéž, str.1538.

²³³ Srov. tamtéž, str.1539.

Misál²³⁴

Vstupní modlitba

Bože, ty v každé době posíláš
svým služebníkům svého svatého Ducha,
aby je naplňoval láskou a vedl ke svatosti;
naplň i naše srdce radostnou zbožností,
jaká vyzařovala ze svatého Filipa.
Prosíme o to skrze tvého Syna...²³⁵

Modlitba nad dary

Přinášíme ti, Bože, oběť chvály a prosíme:
nauč nás radovat se z toho, že můžeme dávat,
ať po příkladu svatého Filipa
celým svým životem hledáme tvou slávu
a sloužíme bližním.
Skrze Krista, našeho Pána.²³⁶

Preface o duchovních pastýřích

Modlitba po přijímání

Bože, tys nám připravil pokrm,
který je příslibem nebeské radosti a pravým zdrojem života;
dej, ať podle příkladu svatého Filipa
po tomto pokrmu nikdy nepřestáváme toužit.
Prosíme o to skrze Krista, našeho Pána.²³⁷

²³⁴ Srov. ŠLÉGR, Jan, ed. *Český misál*. Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, str. 531–532.

²³⁵ Srov. tamtéž, str. 531.

²³⁶ Srov. tamtéž, str. 531.

²³⁷ Srov. tamtéž, str. 532.

Příloha 2: další texty

Kardinál Dietrichstein o setkání se svatým Filipem Neri

„Když jsem žil v Římě na dvoře papeže Klimenta VIII. a byl jeho čestným tajným komořím, přivedl mne jednoho dne papežův synovec, kardinál Pietro Aldobrandini, který byl tehdy prefektem Andělského hradu, do vznešeného domu oratoriánů u kostela Panny Marie. Zde se setkal s Otcem, nyní svatým Filipem Neri a stejně tak já jsem k němu byl uveden. Když mne ctihodný stařec uviděl, odebral se do vedlejšího pokoje, z dřevěné krabice vytáhl starý a zničen kardinálský biret, který mi se smíchem nasadil na hlavu, obrátil se k ostatním a italsky řekl: „O che bel cardinalin!“, což znamená: „Ó, jaký pěkný kardinálek“. Protože jsem neměl účast na světle, díky němuž on prohlédal věci budoucí, zčervenal jsem a byl jsem pohoršen jako chlapec, kterému se vysmívá stařec. Přiznávám se ke své lidské nedokonalosti, mé pohoršení bylo způsobeno studem, vědomím lidské důstojnosti a přítomností vícera lidí. Ale zanedlouho potom běh věcí potvrdil tento čin svatého Otce a odsoudil mé pohnutí. Také já jsem jej odsoudil a nyní vlastní rukou podepisuji závažnost věci, prohlašuji ji za pravdivou a ověřuji vlastní pečeti, „ke slávě tvé, blažený Filipe, jehož s úctou vzývám.“²³⁸

Text je v originálu latinský a jedná se o nedatovanou a nepodepsanou výpověď kardinála Dietrichsteina v procesu kanonizace Filipa Neri. Autor poté vysvětluje, že se nejedná o důkaz nadpřirozeného činu, neboť tento vtíp byl v té době obvyklý a Filip mohl mít dostatek informací pro racionální odhad budoucích skutečností.²³⁹

²³⁸ PARMA, Tomáš. *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*. Brno: Matice moravská, 2011, str. 60–61.

²³⁹ Srov. tamtéž.